Tractatus vtilis et necessarius per viā dyalogi ymmo trilogi. De Phitonicis mulieribus. Unacuz quodā ꝓuo tractatulo doctissimi ⁊ acutissimi in sacra pagina doctorꝭ Johānis de gersono cancellarii parisiensis De probatione spirituum.

Tabula ⁊ capitula presentis tractatꝰ

Primum capitulum vtrū ex facto incantatricum ⁊ cooperatione demonū possint ꝓuocari grandines: pruine. ac pluuie in lesionem terre.
Secundū capitulū. vtrū incantatrices possint adiutorio diaboli hoībꝰ et infantibꝰ nocere: ac morbos eisdem inferre: eosdēq; debilitare.
Tertium capitulū. vtrū dicte mulieres possint facies hoīm in alias formas immutare.

Capitulum quartū vtrū dicte mulieres scātatrices pficiscant ad cōuiuia possint sup baculū vnctuʒ vel sup lupū seu aliud aīal eq̄tare: ꝛ ad sui cōuiuij ludū de loco ad locū traduci vbi bibant ꝛ comedant ac se mutuo cognoscāt atq̄ delectent.
Capitulū q̄ntū vtrū diabolus in forma hoīs pōt ap parere: ꝛ cū huiusmodi mulierib⁹ maledictis possit in cubando commisceri.
Capitulū sextum vtrū ex coitu demonum cum mulieribus patrato possit nasci puer.
Capituluʒ septimuʒ. an demones seu hoīes ministerio demonū possint pūocare grandines ꝛ tonitrua: turbare aerē ꝛ nocere terre. atq̄ hoībus morbos inferre seu hoīem sterilem facere.
Capitulū octauū vtrū malefici ꝛ strige possint ministerio demonuʒ seipsos ac alios hoīes in alias formas specierum seu aīalium mutare.
Capitulū nonū vtrū dicte mulieres cōueniāt ad cōuiuia ꝛ mutuo bibant et comedant. et sibi mutuo loquātur: ac seinuicem cognoscant.
Capitulū decimū. an diabolus possit in forma hoīs cū huiusmodi mulieribus in cubādo cōmisceri ꝛ ex huiusmodi coitu possint pueri nasci.

Tractatus ad illu-
strissimū principē dominū Sigismundū archiducē Austrie Stirie Carinthie rc. De phitonicis mulieribus per Ulricū molitoris de Cōstātia: studij Papieñ: decretoꝝ doctorē ꝛ curie. Constācieñ causarū patronū ad honorē eiusdē principis ac sub sue celsitudinis emēdatione scriptus.

Epistola.

Excellētissime princeps ꝛ domine: dñe archidux colēdissime: humilis Ulricus molitoris de Constantia doctor tue celsitudinis sese in obsequiū offert. Cū superioribus ānis pestis quarūdā incātatricū mulieꝝ terre tue excellētie īuasisse diceretur. Itaq cū nōnulle tuo sub imperio mulieris de hmōi heresi suspecte capte forēt. apudq torturā interrogate varia respōderēt: vñ tuis cōsulibus varia ea de re īter se opinātibus vno quippe in illā: altero in aliā partē declinātem tandē apud tuam clemētiam mei memoria incidit. Itaq pro insita tua auiditate veritatē cognoscēdi: p tue dignatōis cōsules demādatū suscepi. vt quid ego in ea re sentirē: id tue excellētie stili officioso designare nō omitterē. Lex q̄uis istud laboriosum ꝛ piculosum sit. laboriosum quidē michi in alijs occupato / ꝛ victū querere curāti periculosuꝫ. aūt propter īuidos ꝛ detractores: qui cūcta que nequeūt imitari nō tñ cessant calūniari: ꝛ q̄ ipsi sua inertia experiri non potuerūt: venenoso dente velut seteger hircus lacerare nō omittūt. Quāuis in

super ista materia, preclaros etiā doctores in dubi-
um aduocauerit: attñ dignū existimaui qꝛ ꝑ tua ex
cellētia corpusculi mei mēbra tuis obseqis obtines
deuincta eius etiā si que sunt animi vires possideas
vt dū exterioris hoīs ptes sese ad tua deuouēt obse
quia. debilis quoqꝫ et rudis intellect⁹ meus ad tue
celsitudinis gloriā nō dormitet. Opus itaqꝫ p̄sens
sub tua tuorūqꝫ sapientissimorū cōsulū correctione
p̄sertim clarissimi viri Conradi sturczel vtriusqꝫ iu-
ris doctoris: ac tue precellētie maximi secretarij. cu
ius quippe correctioni hūc tractatū specialius sub
misi. Qm̄ eundē priscis tēporibus in preceptorē et
magistri locū habui. Eloquētie etiā emolimenta iu-
risqꝫ sentētias suxi hodieqꝫ sugere desiderē. vt sic
aggressus sum. Etenim cū apud priscos oratores dia
logus plerūqꝫ aliqd iocūdioris delectationis affer
ri existimatū est. idcirco presenti in tractatu ꝑ viaꝫ
dialogi imo trilogi ꝑcedere decreui. Verū qꝛ mul-
ta ea de re disputatione digna cū prouido ⁊ prestan
ti viro Conrado scharꝫ hui⁹ inclite ciuitatis Cōstā
ciensis pluriū annorū pretore et magistratū gerēte
viro vtiqꝫ spectato ⁊ facūdia florente recēsui qui tā
q̄ pretor hmōi mulierū confessiones didicit. Itaqꝫ
ipsum presentē dialogū sub tuo excellētissimo ipsi-
usqꝫ Cōradi et meo noībus expedire arbitrat⁹ sum
idcirco sub benignitatis venia ad materiā accedēs
Quasdam questiones ꝑ claui huius materie discu
tiendas premisi.

Exorditur itaqꝫ clemētissim⁹ archidux Sigismundus austrie. Capitulum primum.

¶ Sigismūdus. Fidelis nobisq dilecte doctor Ulrice quoniā singulari fauore ob tua ī nos merita te prosequimur. idcirco presenti de materia tecum pre ceteris disputare decreuimus. Ulricus. Illustrissime princeps q̄uis gratū sit / vt pro tua in me clemētia me dignū inter disputandū fore iudicaueris. attamen ecce adest Conradus schatz: pretor mee ciuitatis. vir vtiqz ingenio prestans in conuersationeqz argutus consodalis meus. placeat igitur eius industriam hac in re prius experiri. ¶ Sigismundus Placet: nam ꝛ eundē consilio maturū: cōuersationeqz facetum noui. Idcirco quia nobis sermo de incantatricū maleficijs habendus erit. Itaqz querendū primo duxi. Utrum de facto incantatricū possint prouocari tonitrua ꝛ grandines.

Conradus. Quāuis in huiusmodi difficultate q̄ etiā doctissimos viros pro discussione terreri solet me inscitū putem. Iuxta verbum Socratis qui solitus fuit dicere se hoc solum scire quod nesciret. attamē ne videar clementis principis monitis non acquiescere / loquar pauca vt iniciū dem mouēdi maiora. ¶ Sigismundus Dic igit. Conradus. Apud philosophū tritum est sermone prouerbiū vt fama quā omnes famāt nō omnino perdatur. fama autem cōmunis est ꝙ ipse strige tonitrua ꝛ grandines efecerint / magnaqz damna segetibus ꝛ hoībus intulerint. Ex cōfessione quoqz earꝫ in tortura facta se talia fecisse ꝛ modū faciendi tradidisse compertū est. ¶ Sigismundus. At ego nude fame non intendo. Facile enim dictum sequitur vulgus / nec confessione torturali saciabor cum metu tormentorū quis inducitur quandoqz ad confitendum id quod

in rerum natura nō est. Verū ea que oculis nō conspeximus: auctoritate tum vel concludēti ratione pcipere desideramus. nā recta disputatio auctoritate ꝛ ratione cōcluditur Ulricus Profecto experientia in decidendi causis conteptibilis nō est cum experiētia dicatur esse rerum magistra. vt dicitur in capitulo vbi periculū. de elec. libro sexto. vnde tritū est apud populares prouerbiū. Experto crede roberto ¶ Sigismūdus Ad ostendēdum igitur ꝙ malefice mulieres nichil sciant: me istud mouet/ videlicet. Nam si talia iste maledicte mulieres scirēt ꝛ efficere possent/ nō esset opus principibꝰ tēporibꝰ belli cliētulos militesqꝫ conducere qui in terras hostium irruerēt/ agrosqꝫ deuastarēt/ incēdijs domos ꝛ villas concremarēt. Verū satis esset talē mulierē phitonicā aduocare/ cidēqꝫ saluum conductū adducere/ ꝛ hortari quatenus super hostiū terras talis maledicta mulier grādines/ fulmina ꝛ tempestates prouocaret. vt sic hostiū terram periclitare molirē Etenī quia videmus ꝙ ipse talia facere nō possunt etiā si vellent/ ad faciendūqꝫ etiā si a principibus ꝙ tamē absit inducerētur vnde inferendū censio ipas talia facere nō posse. Preterea ex fide habemus solum deū stellaꝝ ꝛ elemētorum esse gubernatorē qui legem pati sydera iubet. ꝛ qui iuxta Boeciū in libro de cōsolatione perpetua mundū ratione gebernat/ stabilisqꝫ manens dans cuncta moueri. Quomodo igitur mulieres lanie adiutorio demonū illum summum motorē qui certa ratione cuncta gubernat/ in huiusmodi suo motu īpedire ꝛ in alium motū dirigere possent. Conradus Ponderanda quidē est magni principis ratio. Sed non minus ponde-

randū est illud qđ Exo.ca.vij.dicit. Nā cū ꝗuis moy
ses ante faciez Pharaonis regis Egipti multa si-
gna ꝛ ꝓdigia fecisset: nichilomin᷒ malefici simili
effecerūt qui incātationib᷒ suis aquā in sanguinem
verterūt.et ranas sup terrā ꝓduxerūt. Ecce igit ex
sacra scriptura veteris testamēti clarere ꝙ malefici
adiutorio demonū aq̄s turbarūt: q: eas in sāguinē
verterū: ꝛ agros prediaqꝫ ranis cōfuderūt. Itē libro
Job.ca.i.legit ꝙ diabolo ꝓcurāte vētus vehemēs
irruit a regione deserti.ꝛ cōcussit quattuor angulos
domus q̄ corruēs oppressit liberos iob ꝛ mortui sūt
ecce ꝙ diabolus potestate sua aerez ꝓuocauit: pue-
rosqꝫ oppssit Dicit etiā eodez libro diabolū fulmi-
na ignis ꝓuocasse. Dixit eñ textus. Ignis dei cecI
dit de celo.ꝛ vaccas.oues.pueros cōsumpsit. Itez
Johānes in apoca.capl'o.vij.ait. Post hec vidi q̄-
tuor angelos stantes sup quatuor angulos terre te
nētes quattuor ventos terre ne flarēt sup terā: neqꝫ
mare: neqꝫ in vllā arborē.et vidi alterū angelū ascē
dentē ab ortu solis habentē signū dei viui: ꝛ clama
uit voce magna quatuor angelis quib᷒ datū est no
cere terre et mari dicēs.nolite nocere terre neqꝫ ma
ri: neqꝫ arborib᷒: quousqꝫ signem᷒ seruos dei in frō
tibus ¶ Sigismūdus Doctor q̄ sunt illi quattu-
or angeli q̄bus Johānes ait esse datū vt possint no
cere terre. Ulricus Sunt diaboli ¶ Sigismun
dus Appellat ne diabolus angelus Ulricus.
Ita. Nā diabolus ibidem et etiā alibi sepius ange-
lus dicit: q: etiam missus a deo: vt ibidem dicit glo
sa ordinaria ¶ Sigismundus. Forte Johannes
hoc in spiritu vidit dans nobis sue visionis exēpla
Conradus Dignissime princeps non opus est

exēplis dum res ante oculos existit. vt audisti a maleficis coram Pharaone τ a gestis Job. Si igitur hec facta fore leguntur: igitur τ iam fieri posse quis dubitat. Vlricus De illo passu in fine ex post clarius loquamur.

Secundum capitulū

¶ Vtrum incantatrices possint adiutorio dyaboli hoībus τ infantibus nocere/ac morbos eisdem inferre/eosdē͡q debilitare. ¶ Sigismūdus. Quia de corruptione τ turbatione elementoꝝ nobis sermo ē nō incōpetenter querendū duximus. Si etiā incantatrices homini τ maxime infantibus morbos inferre τ adiutorio demonū eisdem nocere possunt / τ eos debilitare. Cōradus Audiui a plerisq͡ mulieribus quomō pueris in cunabulis iacentibus varie egritudines acciderunt. nunc quippe illi puero nasus apparuit curuatus. nunc alteri oculus eruditus quodq͡ maledicte mulieres quādoq͡ cōprehēse asseruerunt in torturaq͡ recognouerūt ob inuidiam parentū se talia pueris auxilio demonis irrogasse. ¶ Sigismūdus. Audisti q͡ cōfessionib⁹ talibus per metum extortis nō saturabor. quid igitur aliud rationis seu auctoritatis in medium adducis.

Conradus Jam superius pro auctoritate in libro primo Job cognouimus q͡ dyabolus filios eiusdem ventum prouocando τ mortui sunt. Digneris vtiq͡ audire beatum Augustinum .xxi. libro de ciui

tate dei capitulo.xviij.dum ait. Prorsusq̧ scriptū est graue iugum filios adam a die exitus de ventre matris eorum vsq̧ in diē sepulture matrē omniū vsq̧ adeo impleri est necesse. vt ipsi paruuli per lauacrū regenerationis ab originalis peccati quo solū tenebantur vinculo iam soluti multa paciētes nonnulli incursus spirituū malignorum paciātur. Ecce q Augustinus sentit pueros incursus demonū pati. Itē beatus Hieronimus ad Paulā de dormitione bresilie in epistola ait. Quid cause est: vt sepe ibinoli et moll/ac vbera materna lactātes a demonio corrūpuntur. Ecce igitur sacra scriptura et sanctorum patrū auctoritate ostēsum esse dyabolū potestatē quādoq̧ habere corrūpendi pueros et infantes eisq̧ nocēdi. ¶ Sigismūdus Locuti modo sum⁹ de infantib⁹ quid igitur in senibus et adultis? Conradus. Multos vidimus senes claudicātes et contractos/ qui asseruerūt ex maleficio illarum maledictarū ipsis illud euenisse. ¶ Sigismundus. Quid aūt sentit scriptura Conradus In legenda sanctorum Symonis et iude legitur quō coram rege babilonie Zarocht et Arphaxat malefici fuerunt ꝯstituti q ipsius regis oratores et rhetores mutos et claudos atq̧ cecos efecerūt/ac visum et gressum eisdē denuo reddiderunt. ecce apertum testimoniū q malefici nocere possunt hoībus/ etiā senibus ac claudos et cecos facere et rursus eosdem sanare. ¶ Sigismūdus. Hi nāq̧ oratores quibus hmōi maleficia euenerunt pagani extiterunt et in christū nō crediderūt: nec signo crucis muniti fuerunt. Ulricus. Prudenter loqueris o inclite princeps. quoniā in eadē legenda canitur q postq̄ dicti oratores et rhetores in christū

crediderunt. et per apostolos signo crucis muniti fuerūt: dicti magi eisdē vltra nocere nō poterāt. q̄q̄ magi ipsi irritati iterato eisdē nocere attentassent.

Conradus Ate ate quomodo igit̄ poterat diabolus nocere iob: eundez grauissimo vlcere pcussit adeoq̄ eundē lesit vt in fimo iacēs vix suspirare poterat. vt legit̄ in libro iob. ⁊ tñ ipse Job erat vir sanctus in volūtate dei (vt testat̄ scriptura) ambulans Item in legēda sancti Anthonij legit̄ quomodo demones eundē valde pcusserunt. qui tñ vir sanct⁹ et deo placit⁹ fuit. Ecce ergo ex his cōstare demones sup sanctos etiā viros potestatē nocēdi eisdē habuisse. Si igit̄ viros sāctos turbare potuerūt: cur igit̄ alijs de quoꝝ sanctitate nobis nō cōstat nocere nō possent? ¶ Sigismūd⁹ Ex his magis atq̄ magis hesitare incipio. q̄d igit̄ sentiēdū sit audire desidero

Vlricus Sine modo. ꝓpe finē quid sentiendū sit lati⁹ de hoc et alijs loquamur. ¶ Sigismundus Ex priori dubio orit̄ aliud. Vtrū possint hoīez in cōiugali statu existentē inficere ⁊ ad coeundū īpotentem reddere Conradus vidi plures iuuenes q̄ in coitu paucū aut nichil valuerūt. imo ꝓprias vxores carnaliter cognoscere nō potueruut. asserentes ex maleficio hoc ipsis cōtigisse ¶ Sigismuudus O multi multa loquunt̄. Vlricus ꝓfecto canones in hoc ↄsentiūt asserentes p maleficia fieri posse vt homo q̄ a natura frigidus nō est: ad coeundūz inhabilis reddat̄. itaq̄ in decretali specialē titulū de frigidis ⁊ maleficiatis habem⁹. vnde Hysmar⁹ etiā papa in ca. Si p sortiarias. xxxiij. q. i. ait. Si p sortiarias atq̄ maleficas artes occulto: sz nūq̄ dei iusto iuditio pmittēte: ⁊ diabolo pꝛeparāte ↄcubit⁹

non sequitur hortandi sunt quibus ista euenisset: vt corde contrito ꝛ spiritu humilitatis deo ꝛ sacerdoti de oībus peccatis suis purā confessionē faciant ꝛc. Ecce dicit enī textus: preparāte dyabolo cōcubitus non sequitur. Et quis pro decisione huius dubij ad credendū satis foret canō. quia canonū constitutiones ab omnibus debēt approbari. vt dicit in capitulo primo de constitu. Nichilominꝰ tamē hoc idē astruūt doctores. Unde beatus thomas in quarto super sentētijs. distinctione. xxxiiij. ait: ꝙ ex maleficio potest quis esse impotēs ad vnā ꝛ non ad aliā. Itaqꝫ dominus hostieñ. in summa libro quarto. rubrica. xvij. de frigidis ꝛ maleficiatis dixit aliquādo maleficiātur hoīes ita ꝙ reddūtur per sortilegium impotētes oībus preterꝙ vni. Aliquādo etiā maleficiātur adeo vt nō posset cognoscere vxorē: sed oēs alias ¶ Sigismūdus Animū meum hec mouēt: qr mira sunt. Nā cum coitus a natura nobis detur admirandū certe erit quō dyabolus cursum nature īpedire nobis ignorātibus possit Ulricus Nam ꝛ ego Ulricus ad decē ꝛ octo annos in curia constātiensi causaꝝ patronꝰ ꝛ aduocatꝰ/ prout hodie sum ꝛ huiusmodi causas frigiditatis ꝛ maleficij in practica plures habui/ vbi mulieres accusabāt coram iudice maritos de īpotentia coeūdi ¶ Sigismūdus Quid igiť decretū fuit in talibus causis? Ulricꝰ Decreuerūt iudices viros taliter infectos medicis curie huiusmodi iuratis ostēdere se debere pro examine medicoꝝ faciendo. ¶ Sigismūdus. Quid inde? Ulricus. Itaqꝫ plures cōperi per medicos curie iuratos inspectos: quos ipsi medici asseruerūt nature nō frigidos sed sortilegio maleficiatos esse.

¶ Sigiſmūdus Et quid ſuper huiuſmodi medi-
corū in examine finalit̄ ſentētiatū extitit Ulricus
Decreuerūt itaq; iudices partes ad triēniū mutuo
cohabitare debere. opus carnis huiuſmodi attemp
tando / quodq; largiores in ieiuniis ꝛ elemoſinis fo
rent vt deus q̄ inſtitutor eſt matrimonij huiuſmodi
maleficiū ab eis auferre dignaret̄. Uerum quia de
huiuſmodi articulo opinionē meā in fine cum prece
dentibus dubijs latius declarare intēdo. Interim
ad alia dubia te cōuertere ſi velis poteris.

Tertium capitulū

¶ Sigiſmūdus querit. Utrū dicte mulieres incan
tatrices poſſint facies hominū in alias formas im
mutare ꝛc. Ulricus. Quid tibi digniſſime prin
ceps videtur? ¶ Sigiſmūdus Ad nō Ulricus
Quo hoc aſſeris motiuo? ¶ Sigiſmūdus Dicit̄
enī in decreto in capitulo. Epiſcopi. xxvi. queſtione
quinta vbi inquit textus. Quiſq̄s ergo credit poſſe
fieri aliquā creaturā / aut in melius / aut in deterius
īmutari / aut transformari poſſe in aliquā ſpeciem /
aut aliquā ſimilitudinē niſi ab ipſo creatore qui oīa
fecit / ꝛ per quē omnia facta ſunt infidelis eſt ꝛ pa-
gano deterior. Conradus Canoni nāq; aduer-
ſari non intendo. Sed que apud hiſtoriographos
me legiſſe memini recitare cupio. Quid igitur ad
Uirgilium dicitur qui in buccolicis egloga octaua
recenſet. ꝙ dum Ulixes ſuis cum ſociis a troia exu
lando ad Circe Reginam declinaſſet: ipſa quoq;

circe hospites tales suscipiēdo pocula malefica eis dem ministrasset. itaqꝫ ipsi hospites postꝙ̄ venena ta pocula bibissent in animaliū diuersarū specieruꝫ cōuersi sunt. vnusqꝫ in lupum. alter in asinum. alius vero in leoneꝫ. ¶ Sigismundus Fabulam reci tas: poete finxerunt quibus nō est credendū Cō radus Certe reijciendi nō sunt. Nam celitus La ctantius ait poetas historias scripsisse. sed sub oc culto figmento velasse. Attamen hanc recitat Boe tius doctor catholicus in libro quarto de consolati one et ait.

Uela naritij ducis
Et vagas pelago rates
Eurus appulit insule
Pulchra qua residens dea
Solis edito semine
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula
Quos vt in varios modos
Uertit herbipotens manus
Hanc apri facies tegit
Ille marmaricus leo
Dente crescit et vnguibus
Hic lupus nuper additus
Flere dum parat vlulat
Ille tigris vt indica
Tecta mitis obambulat
Sed licet varijs malis
Numen archadis alitis
Obsitum miserans ducem
Peste soluerit hospitis

Jam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant
Jam sues cerealia
Glande pabulo verterant
Et nichil manet integrum
Voce ꝛ corpore perditis
Sola mens stabilisq; semper
Monstra que patitur gemit
O leuem nimium manum
Nec potentia gramina
Membra que valeant: licet
Corda vertere non valeant
Intus est hominum vigor
Arte conditus abdita
Hec venena potentius
Detrahunt homines sibi
Dira que penitus meant
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere seuiunt

¶ Hec Boecius de curtatis metris canit ¶ Sigismūdus Tā ꝛ si preclaro stilo Boecius Ulixis sociorūq; gesta recitet hesito tñ an vera sint. ꝛ si talia gesta vera fuerint. Non mirū si istud his hoībus accidit qui pagani fuerūt ydola venerātes / ꝛ statuas demonū adorātes vnde dyabolū super hoīes tales maiorē potestatē habuisse credimus. Cum aūt nos deū celi adoremus / ꝛ in christū per quē ab imperio dyaboli liberati sumus vnde nobis talia cōtingere posse nō existimo Conradus Insup his simile factū audiuimꝰ. Narrat eni Apulcius / prout eum recitat Augustinus eidem asini aures accidisse / ac accepto veneno humano animo ꝑmanēte se asinū

factum fuisse. ¶ Sigismundus Dixi iam differẽtiã esse inter ydola adorantes ⁊ deum celi colentes.
Conradus ꝓcedamus igit̃ ad eos qui deũ celi adorãt vt ostẽdam⁹ eisdẽ venefica arte talia pariter accidisse. ¶ Sigismũdus Procedam⁹ igit̃ Cõradus In historia sctĩ Clemẽtis recitat̃ quomõ facies Faustiniani q̃ pater sancti Clemẽtis extitit et cũ beato Petro apostolo cõuersabat̃ p Simonẽ maleficũ ĩmutata fuerit. Dicit̃ eñ in eadẽ historia ꝙ cũ imperator Cornel:ũ cẽturionẽ misisset anthiochiam vt illic magos. ⁊ maleficos caperet: faustinianus licentiã salutãdi Apionẽ ⁊ Anubionẽ a beato Petro petijt. Cũ autem idẽ Faustinian⁹ apud Simonẽ maleficum declinasset: itaq̃ Simon Anubiani ⁊ Apioni exposuit quomõ idẽ illa nocte Cornelium fugere vellet: eo ꝙ audisset eũdem Corneliũ imperatoris ex p̃cepto se cõprehẽdere velle. vnde ipe Simon oẽm furorẽ in faustinianũ cõuertere ꝓposuerit. Tantũ inquiẽs facite Faustinianũ cenare vobiscũ. At ego ait quoddã interim vnguentũ cõponã quo cenat⁹ faciem suã pungã ex eo quoq̃ vultũ meum habere videat̃. Vos autẽ herbe cuiusdã succo faciẽ pungimini prius vt nõ fallamini de mutatiõe vultus ei⁹. Volo eñ vt cõprehendat̃ ab his q̃ me q̃runt. ⁊ luctũ habeãt filij eius q̃ me relicto fugerunt ad petrũ. itaq̃ facies Faustiniani fuit mutata vt nemo eundẽ preterq̃ petrus cognosceret. ad modum q̃ ope vt qui Faustinianũ intuebant̃ existimabant Simonẽ magũ videre. Ecce igit̃ ꝙ p maleficas artes vir sanct⁹ erat ĩmutat⁹ ¶ Sigismũdus Forte ꝓ tunc Faustinian⁹ cathecumin⁹ fuit: nec dũ baptizat⁹ a Petro. vel deus hoc ideo ꝑmisit vt dolus

Simonis magi pficeret in gloriā petri pvt factum fuit. Cōradus Quocūq̧ modo pmissum extiterit: attñ ex historia claret q facies eius p maleficiū īmutata fuit. Itē in historia beati Petri recitat q cū Simon magus ante faciem neronis īperatoris staret eius effigies subito mutabat vt mō senior mō adolescētior videbat. In eadē quoq̧ historia legit q Simon magus hircū in speciē hoīs scz ipsi᷒ Simonis mutauit. fert em̄ Simonē Neroni dixisse vt scias optime īperator me filiuz dei esse iube me decollari ꝛ tertia die resurgā. Precepit ergo nero carnifici vt decollaret eū. qui cū putaret Simonem decollare decollauit arietē. Simon autē arietis membra recolligēs se ꝛ illa trib᷒ dieb᷒ abscondit. tertia vero die ostēdit se Neroni dicēs. Fac sanguinē meum abstergi q̄ effusus est: qm̄ ecce ego q̄ decollatus fuerā sicut pmisi tertia die resurrexi. Nero vo his visis obstupuit: et eū filiū dei putauit. ¶ Sigismūdus Bone doctor q̄d tu affers in medium? Ulricus Maiorū doctorū testimonia in cā rem pducā Dicit em̄ Beat᷒ Augustin᷒ in libro de spiritu ꝛ aīa Humana opinio dicit q quadā arte et potestate demonum hoīes ꝯuerti possunt in lupos ꝛ iumēta: et portare queq̧ necessaria postq̄ pacta opera iteruz ad se redire: nec bestialē mentē in eis fieri sed rōnalem humanāq̧ seruare. Hoc intelligenduz est q demones quidē naturā nō creāt: sed soluz aliquid tale facere possunt vt videant esse qd nō est. hec Augugustinus. Ecce ergo q Augustin᷒ cōcepit qd aliq̄d tale facere possunt. ¶ Sigismūdus Sed subdit vt videant esse qd non est. Ulricus De hoc latius in solutione finali dicem᷒. Insup Augustin᷒ in

libro.xviij.de ciui.dei ait. De ludificationib⁹ demo
num qd dicem⁹ nisi de medio Babylonis esse fugiē
dum.q̄to eni̅ in hoc maiorem potestatē demonū vi
demus:tāto tenatius mediatori inherendū. p que3
de imis ad summa cōscendim⁹. Nā cū essem⁹ in ita
lia audiebam⁹ talia de quadā regione illarū ꝑtium
vbi stabularias mulieres ībutas his artib⁹ ī caseo
dare solere dicebāt q̄bus vellēt seu possent viatori-
bus vnde in iumēta ilicoverterent̄:ꝛ necessaria q̄q3
portarēt post q̄ ꝑfuncta opera ad se redirent:nec in
eis vitā bestialē fieri sed rationalē seruari.hec Au-
gustin⁹. ❡ Sigismūdus Hic augustin⁹ loquit̄ de
auditu alieno dicēs se a quibusdā recitatorib⁹ audi
uisse.vnde dictū Augu.nichil ī hoc ꝯcludit q2 testis
de auditu alieno loquēs nō ꝓbat. Ulricus Sa
piēter loqueris.attn̄ audiamus ꝓpinquiora. Uin-
centi⁹ in speculo naturali.li.iij.ca.iij.refert.cui⁹ ver
ba hec refert Guilhelm⁹ malmesberiēsis monach⁹
in historia sua q tp̄e Petri Damiani fuerūt due ve
tule in strata publica quas Augustin⁹ appellat sta
bularias.idē transeūtes ad hospitia ꝓ mercede su
scipiētes. Nā stabulariū ꝓprie hospitiū venale ꝛ pu
blicū dicit̄ hec vno cōmorantes tugurio.vno quoq3
ībute maleficio.hospitē si q̄n superueniebat solus in
equū vel suem vel asinū mutabāt.ꝛ mercatorib⁹ vē
dentes preciū habebāt. Quadā die iuuenē histrio/
nib⁹ gestib⁹ victū exigentē hospicio susceperūt:su-
sceptūq3 asinum fecerūt.multū inde lucrātes.p asi-
num sc3 qui miraculo gestiū destinabat trāseuntes.
Nā quocunq3 modo anus p̄cepisset mouebat̄. Nō
eni̅ amiserat ītellectū sed loquelā. multū inde q̄stū
cōflauerāt vetule. Audiēs hoc vicinus diues asinū

emit magno precio. Dictū quoqꝫ est ei ab illis vetu lis vt custodiret eū: ne in aquā intraret. seruatusqꝫ asinus diu ab aqua tādē in cautiorē nactus custodi am in lacū ꝓximū se ꝓiecit: ꝛ ibi se diu volutās asi ninā figurā ꝑdidit: ꝓpriamqꝫ recepit. Cūqꝫ custos eius sciscitaret̄ ab eodē obuio si asinū vidisset ille se esse dixit. famulus ad dn̄m retulit. dn̄s ad apostoli cum leonē viro seculo sanctissimum. Cōuicte anus eiusdem fatent̄. dubitātem papā cōfirmauit Petrus damian⁹ vir eruditissimus ꝓducto exemplo de Si mone mago qui Faustinianū videri fecit in figura Simonis. Ecce ergo ꝙ Petrus damianus vir ma gne auctoritatis apud papā cōclusit hoc fieri potu isse. ¶ Sigismūdus Tantis historijs ꝛ auctorita tibus me ipellis vt nesciā quorsum me vertā. Ul ricus In fine latius loquamur de hoc.

Capitulum quartum

¶ Utrū dicte mulieres incātatrices ꝓficiscant̄ ad cōuiuia vel possint sup baculū vnctū vel sup lupum seu aliud aīal equitare. ꝛ ad sui cōuiuij ludū de loco ad locū traduci vbi bibāt ꝛ comedāt. ac se mutuo co gnoscāt atqꝫ delectent̄. ¶ Sigismūdus Alterius q̄ro vtrū sup baculū pīguedine quadā vnctū aut su ꝑ lupū vel aliud aīal possint tales mulieres maledi cte eq̄tare. ꝛ an diabolus posset eas deferre de loco ad locū vt bibāt ꝛ cōuiuia celebrent seqꝫ mutuo co gnoscāt atqꝫ delectent̄ Ulric⁹ Audiēda est tua opinio benigne archidux. ¶ Sigismūdus Noui mus ꝙ diabolus spūs est corꝑalis q̄ nō habet ma-

nus neq͡ʒ pedes:nec etiam alas:qui etiā non cōmen
surat loco. quomodo igit hoīem qui corporius est
portare posset. Cōradus Forte spūs ingredīū
tur aliqua corpora ⁊ assumunt sibi talia ad opus il-
lud qꝺ facere volunt. Nā in sacra scriptura legim⁹
Danielis vltimo. ꝙ angelus dñi apprehendit Aba
cuch in vertice eius:⁊ portauit eum in capillo capi-
tis sui ⁊ portauit eū in Babilonē. Ecce quis angeli
spiritus sint:et nō habēt manus:neq͡ʒ pedes: tamē
cōcludendū est ꝙ angelus corpus assumpserit quo
Abacuc capillis tenere et portare potuit. Sic actu
um apostolorū. viij. legit:ꝙ spiritus dñi rapuit phi
lippum et inuentus est in azato. ¶ Sigismundus.
hoc in spiritib⁹ ⁊ angelis bonis posset cōcedi in q-
bus maior est potestas Ulricus Loquamur er
go de malis ⁊ sic de diabolo. nā in legēda sancti Ja
cobi legit ꝙ diabolus Hermogenē cōstrinxit ⁊ liga
tis manibus ⁊ pedib⁹ eundē ad sanctū Jacobū de-
tullit. Cōradus Referā autē ego ꝙ tēporibus
nostris qbus adhuc iuuenes mutuo in scientijs hu
manitatis cōstudētes fuim⁹ accidit. ante em̄ lapso
multorū annorū vidi ego in iudicio ꝓuintialis ciui
tatis Costantiēsis duos mutuo litigantes vbi accu
sator in forma iuris se inscribēs cōtra quendā rusti
cum quē maleficū asseruit actionē ꝓposuit quomō
idē rustic⁹ sup lupū quendā equitās obuiā accusato
ri venerit:quo obuiāte ipse accusator subito ꝯtract⁹
⁊ mēbris lāguidis fact⁹ fuerit. itaq͡ʒ rogāte eo male
ficū vt sanitatē sibi restitueret ānuerit malefic⁹ q abi
ens rē aliq̄tulū tpis tacit⁹ cōtinuit. Uerū qꝛ idē ru
stic⁹ etiā alijs suo maleficio dāna itulisse dicebat vn̄
tādē accusator eūdē publice i hꝰ iudicū accusauit.

¶ Sigismundus Quid ad hmōi accusationē ru-
sticus respōdit? Cōradus Negauit ille. ¶ Si-
gismūdus Ad torturā fuit ne positus? Cōrad⁹
Non. ¶ Sigismūdus Quomō igit conuinci po-
tuit? Cōradus Per testes. ¶ Sigismūdus.
Quā nanq̧ causam dicti allegarūt testes? Cōra-
dus Asseruerūt ꝑ eorūdem iuramēta publice p̄-
stita ꝙ ipse rustic⁹ maleficus etiā ipos testes in co-
por~ ꝛ rebus dānificauerit. ¶ Sigismūdus Da-
tus fuerat ipsi accusato orator ad defendēdū Ul-
ricus At ego tali iudicio affui ꝛ illud cū grauita-
te ꝛ maturitate fieri vidi. ipsas etiā ꝑtes duos ma-
gne eloquentie viros ꝓlocutores habuisse memini.
¶ Sigismūdus. Qui nā hi fuerunt? Ulricus.
Cōradum quondā schatz patrē nostri disputantem
ac vlricū quondā blaser nostre ciuitatis pretores vi-
ros rememoratione dignos ꝓ oratorib⁹ habuerūt.
¶ Sigismūdus Noui illos ꝛ prudentes censui.
Cōradus Ordinario itaq̧ iuditio ex dictis te-
stium ipsum accusatū cōuictū cōdēnari: condēnatū
cōcremari vidi. ¶ Sigismūdus Questio ista aliā
etiam ꝑticulaꝝ continet. videlicet ꝙ hmōi mulieres
q̄nq̧ conueniāt mutuoq̧ cōfabulant bibant ꝛ se in-
uicē agnoscāt. Cōradus Sic fieri solere vulg⁹
clamat. ipseq̧ mulieres talia cōfitent ꝛ ꝓpinqua iu-
ditia cōfessionis assignāt. ¶ Sigismūdus Nōne
ait canon in cā. Episcopi. xxvi. q. v. vbi text⁹. Illud
etiam nō obmittendum est ꝙ quedam mulieres sce-
lerate retro post Sathanam cōuerse demonū illu-
sionibus et fantasmatibus seducte credunt se et ꝓ-
fitent cum Diana nocturnis horis dea paganorū
et cum herodiate et innumera multitudine mulierū

eqnitare super quasdã bestias ⁊ mľta terraꝝ spacia int tẽpestatẽ noctis silencio pertrãsire. eius iussio-nibus obedire veluti dñe/⁊ certis noctibus ad eius seruiciũ euocari. Sed vtinã he sole in perfidia peri issent nõ multas secũ ad infidelitatis interitũ ꝓuo-cassent Nam ĩnumera mľtitudo hac falsa opinione deceptavera hoc esse credit/⁊ credẽdo recta fide de uia ⁊ errore paganoꝝ inuoluũtur. Conradus. Si itaqꝫ iuxta verba canonis opinione decipiũtur Unde igitur prouenit ꝙ ipse mulieres ⁊ aliis ciui-tatibus homines noscunt / quos etiã cõuiuio inter fuisse asserunt. ⁊ iudicia cognitionis sue ostendunt/ quos tamẽ prius nunꝙ viderũt/neqꝫ in huiusmodi ciuitatibus cũ talibus prius cõuersate fuerũt.

Ulricus Hanc ĩstantiã etiã vrgeri videať.tamẽ prope finẽ huius tractatus exẽplo sancti Germani soluemus.

Quintum capitulũ.

¶ Sigismũdus. Querendũ insuꝑ fore existimo. Utrum dyabolus in forma hominis potest apparẽ ⁊ cum huiusmodi maledictis mulieribus possit in cubando cõmisceri. Conradus. Nemo dubitat quin dyabolus in forma hominis apparere possit. Nam in legenda sancti Martini legiť ꝙ cum mar tinus Mediolanũ preterisset:dyabolus in humana specie obuius fuit. Sic in legenda sancti Anthonii legitur : ꝙ dyabolus in specie pueri nigri prostratꝰ apparuit. Item in legenda sancti Eligii legitur: ꝙ dyabolus in specie pulchre mulieris eundem apud

fabricā suam alloquebat. De saluatore quoqꝫ nr̃o Mathei quarto legitur: ꝙ assumpsit eum dyabolus ⁊ statuit eum super pinaculū templi. Unde in hanc partē assentior: ꝙ dyabolꝰ in specie humana possit cum hominibus apparere/⁊ cum eis conuersari. Legit. plato demone domestico quasi famulo vsus sit. ¶ Sigismūdus. Sed quid de alia parte questionis/an demones possint cum talibus mulieribꝰ dormire ⁊ coire cum eisdē Conradus Hoc nāqꝫ mulieres ꝯfitētur: ꝙ incubādo cōmisceātur/⁊ sicut ab amatoribꝰ tractētur. ¶ Sigismūdus. Uana mulierꝝ opinio. multa garrulāt que vera fore putāt. Conradus. Profecto quandoqꝫ perseuerāt in huiusmodi eoꝝ confessione etiam cum ad mortē ducuntur ⁊ nichil aliud vident q̃ moriendū esse. Uerū tamē audiamus gesta alioꝝ magis auctorisata. Legit enim in hystoria sancti Bernardi: ꝙ demon siue incubus pluribꝰ annis cum quadā muliere dormiuit/etiā marito mulierꝫ in eodē lecto cōdormiēte attamē hoc nefas ignorāte. Itaqꝫ tandē mulier penitētia ducta volens deinceps licēciare ⁊ expellere incubū. verum non potuit: vbi beato Bernardo conquerens qui ipsum demonē ardētibus cādelis excōmunicauit. Ac vt sic eūdem a dicta muliere effugauit. Item beatus augustinus in. xv. libro de ciuitate dei ait. Creberrima fama est multiqꝫ experti sunt vel ab illis qui expertos se audisse affirmāt siluanos atqꝫ faunos quos vulgo incubos vocant improbos sepe mulieribus extitisse. ⁊ eaꝝ appetisse ⁊ pegisse cōcubitū. Item in hystoriis Arcturi regis britanie sepiꝰ legunt huiusmodi accidisse. ¶ Sigismūdus. Quid igitur respondet ad auctoritatē Cassiani qui

ait. Nullo modo credendū est spirituales naturas cum feminis carnaliter coire posse. Nam si hoc aliquando posset fieri quomō nunc vel nunꝙ vel raro videremꝰ aliquos ex eorum cōcubitu de mulieribꝰ absqꝫ virili semine nasci. cum presertim constet eas libidinū sordibus admodū delectari / quas procul dubio per semetipsas potius ꝙ hominibꝰ exercere mallent. Si illud vllo modo effici posset. Hec ille

Vlricus. Hec auctoritas inducit ad aliā questionē. An videlicet ex coitu demonū cum mulieribꝰ patrato possit nasci puer.

Sextum capitulū

¶ Sigismundus. An ex coitu demonū cum mulieribus patrato possit nasci puer? Conradus. Tritū est sermone puerbiū ex hmōi cōcubito filios natos esse. quos vulgus abiectos nominat. qui etiā alamanico idyomate veselbalg appellātur. vnde fabulat a quadā Melusina incuba: q̄ cuidā comiti adhesisse dicitur / pluresqꝫ filios ex ea natos fuisse. Et vnūquēqꝫ hmōi filioꝝ aliquid pdigij in mēbris habuisse. illū nāqꝫ tres oculos. aliū dentes aprinos cōtraxisse fama est. ¶ Sigismundus. Fabula hec ab incerto auctore orta fidē nō facit. Conradus Apud vincentiū libro hystoriali. xxi. libro ca. xxx. narrat: ꝙ vortigernus rex cōsilio inito cū sapiētibꝰ quid agere deberet ad sui tutamē. cōsilio aūt capto iussit cōuenirí artifices: vt ei turrim fortissimā construerēt. Sed cū opa eoꝝ tellus absorberet: suasū ē regi vt hoīez sine prē q̄reret ꝛ eiꝰ sanguie lapides

cementū aspgi preciperet ⁊ quasi hoc facto cemētū stare potuisset. Inuenerūt igit̄ adolescētē cui nomē erat Merlin⁹: qui cū m̄re sua adducit̄ corā rege q̄ ꝯfessa ē de spū in specie hoīs illū ꝯcepisse. Merlin⁹ aūt multa obscura reuelauit/multa p̄dixit futura. Appꝑuit ei sub fundamēto esse lacū. sub lacu duos latere dracones. quoꝝ vnus rubeus ppl'm britonū alter vero albus saxonū designaret. ⁊ q̄s in cōflictu suorū alteꝝ vinceret p̄dixit. ⁊ Aureliū ambrosium deuicto Hengisto ⁊ cōbusto vortigerno regnaturū. Ex illa enim hystoria habetur Merlinū ex incubo dyabolo genitū. Item ⁊ de illo merlino beatus Augustinus ⁊ ceteri doctores faciunt metionē. ¶ Sigismūdus Quid igit̄ sentiunt de merlino doctores? Vlricus Prope finē tractatus lacius explicabit̄. Nunc de illa ꝑticula incuboꝝ amplius ꝓgrediamur. Glosa ordinaria sup. vi. ca. Gen̄. primo libro vbi textus ait. Gigātes aūt erant super terrā in dieb⁹ illis. post q̄ꝫ ei ingressi sunt filij dei ad filias hoīꝫ: illeq̄ꝫ genuerūt. isti sunt potētes a seculo ⁊ viri famosi. hic text⁹. Glosa aūt desup dicit. Non est incredibile ab hoībus nō ab angelis vel quibusdā demonib⁹ qui mulierib⁹ sunt īprobi hm̄ōi hoīes esse ꝓcreatos. q: post diluuiū corpora nō solū viroꝝ sed ⁊ mulieꝝ incredibili magnitudine extitere̅t. h̄ glosa. ¶ Sigismūdus Mirabilis hic foret glosa si dyabolus posset procreare pueros. Vlricus. Josephus iudeoꝝ nobilis princeps/vir vtiq̄ꝫ multarum reꝝ discretus. quē etiā hieronimus laudibus refert hoc idē super illū passum scribēs asserit illos ex cōcubitu spirituū incuboꝝ cum mulierib⁹ parrato natos fuisse. Conradus. Adducā etenī propinqui

ores hystorias Gaufridū athiodeꝛus pꝛout eundē Uincētius in naturali libꝛo teꝛtio recitat dicēs. quō quidā decanus sacerdotū cum soꝛoꝛe ducis burgun die regi cecilie Rogerio despōsata aliquādiu regnū est inhabitās ibi certissime cōparit: quod narrabat iuuenis quidā strenuus ⁊ natādi arte peritus circa crepusculū noctis lucēte luna in mari balneās mulierem post se natantē per crines appꝛehēdit tanꝙ vnū ex socijs qui eū vellet mergeꝛe/eāqꝫ alloquens nullū verbum extoꝛquere potuit/opertāqꝫ pallio in domū eam duxit. ⁊ tandē in vxoꝛē solēniter accepit Increpatus aliquādo a socio quodam ꝙ fantasma accepisset expauescēs eripuit gladiū minatus in cō spectu eiusdē mulieris filium quē ex ea susceperat interfecturū/ nisi illa loqueret̄ ⁊ diceret vnde esset. Que inquit. Ue tibi misero vtilē perdis vxoꝛē dum cogis affari. Tecū essem ⁊ tibi bene foꝛet si iniunctū michi silenciū tenere ꝓmisisses. Nunc aūt deīceps me nō videbis. ⁊ mox euanuit. Puer aūt creuit/ ⁊ marinū balneū frequētaꝛe cepit. Tandē vna die ex fantastica illa mulier coꝛā multis eundem puerū in eiusdē fluctibus occurrentē rapuit. quē si verus filius fuisset mare ad litus expellē debuisset. hec ille. ¶ Sigismūdus Fuit igit̄ ne talis puer verus vel fantasticus? Cōradus Ex hystoꝛia depꝛehēdit̄ ꝙ talis puer comedit bibit ābulabat/ ⁊ multis ānis educatus fuit. Ulricus Pꝛo quo merlinus ⁊ h̄ puer habiti fuerint pꝛope finē enudamus: nunc interim ad alias hystoꝛias ꝓgamus. ¶ Sigismūdus Perge igitur. Conradus. Helimādus quarto libꝛo quē vincētius refert pariter narrat: cuius ꝟba hec sunt. In coloniensi dyocesi famosum ⁊ immane

pallaciū reni fluminis supeminet: q̄ iuuamē nun-
cupatur vbi pluribus olim cōgregatis principibus
īprouiso aduenit nauicula. quā collo alligatā cign⁹
trahebat argentea cathena. Exinde miles nouus ꝛ
incognitus oībus exiliijt. Et cignus nauē reduxit.
Miles postea vxorem duxit/liberos procreauit.
Tandē in eodē palacio residens ꝛ cignū inspiciens
aduentātem cum eadē nauicula ꝛ cathena statim in
nauē se recepit ꝛ vlterius nō comparuit. progenies
aūt eius vsq̧ hodie pseuerat. hec Helimandus.
¶ Sigismūdus Quāq̄ huiusmodi hystoriaꝝ au
ctores graues sint: graue tñ nō minus est credē illa
facta fuisse. ꝛ si facta quō talia intelligēda veniāt.
Etenī qr dicis te in fine hmōi dubia pro tua capaci
tate resoluere incptum possis velle. ideo adulteriorē
questionē pgredior. videlicet vtrū malefice possint
futura pdicere/ꝛ secreta principū consilia reuelare.
Conradus. Audimus q̄ merlinus multa futura
pdixit. q̄ etiā facta sunt: put ex historijs depphēdim⁹
Itē nōne balaā vt testat̄ scriptura ariolus fuit. ꝛ tñ
multa futura predixit. Itē nōne dyabolus in specie
Samuelis ad prouocationē phitonice mulieris pre
dixit saul ꝛ oēꝫ suā familiā in bello māsuꝝ. qđ factū
fuit. vt dr̄ Regū primo. Cecidit eñ saul ꝛ ionathas
filius eius in bello ꝛ mortui sunt. ¶ Sigismundus
Nonne futuroꝝ cognitor solus est deus secretorūq̧
inspector qui est prima causa ꝛ primus motor oīm.
Vlricus Est nāq̧: sed nihilominus tñ dyabol⁹
futura predicere pōt. Videmus eī q̄ medici ꝛ astro
logi ꝛ alij sapiētes homines sepe futura pnosticāt.
¶ Sigismūdus. Quāuis futura predicāt: tamen
nō est necesse vt ita eueniāt. vnde necessario futura

predicēdo nō ꝯcludunt. Ulricus Recte arguis colēdissime princeps. q: oia in potestate dei: cui ne mo est consiliarius nisi ipse sibi. ¶ Sigismundus Vellē enim scire quomodo dyabolus futura predi- cere potest. Ulricus. Audi verba beati Augu- stini in decreto posita in ca. Sciendū. xxxvi. q. iiij. vbi tex. Sciendū hanc esse naturā demonū vt aerij corpis sensus ẜrenorū corpoꝝ sensū facile precedāt celeritate / ꝛ ꝓpter aerij corporis superiorē mobili- tatē nō solū cursus quorūlibet hoim vel feraꝝ: verū etiā volatus auiū incōparabiliẜ vincūt quibꝰ duabꝰ rebus ꝙtum ad aereū corpus attinet predici. hoc ē acrimonia sensus ꝛ celeritate motus ante cogitata pronūciant q̄ hoies pro sensus terreni tarditate mi rētur. Accessit ꝛ demonibꝰ ꝑ tam lōgū tps quo eoꝝ vita ꝓtendiẜ reꝝ longe maior expientia quā potest hoibus ꝓpter breuitatē vite ꝑuenire per has effica tias quas aerij corporis natura sortita est. nō solū multa futura ꝑdicūt demōes: veꝝ etiā multa faciūt q̄ qm̄ hoies dicere aut facē nō pn̄t eos dignos qui- bus seruiāt / ꝛ quibus honores diuinos deferāt arbi trātur: instigāte maxime vicio curiositatis propter amorē felicitatis false atq; terrene excellentie tem poralis. Nunc q: de diuinatiōe demonū questio est Primū sciendū est illos plerūq; prenūciare q̄ ipsi facturi sunt. Accipiūt eni sepe potestatē / ꝛ morbos immittere ꝛ ipsum aerē viciando morbidū reddere ꝛ ꝑuersis ꝛ amatoribꝰ terrenoꝝ cōmodoꝝ malefacta suadere. de quoꝝ moribus certi sunt ꝙ eis talia sua dentibus cōsensuri sunt. Suadentibus miris ꝛ inui- sibilibus modis ꝑ illā subtilitatē corpora hoim nō sentiendū penetrādo se cogitationibꝰ eoꝝ ꝑ quedā

ymaginaria iussa miscēdo/siue vigilantiū/siue dormientiū. Aliquādo autē non nunq̄ ipsi faciunt Sed que naturalib⁹ signis futura prenoscūt que in oēm sensū venire nō possunt añ predicūt. neq̄ enī q2 preuidet medicus qđ prouidē nescit hui⁹ artis ignar⁹ Jdeo tñ diuinus habēdus est. Quid aūt mirū. Si queādmodū ille corporis hūani ꝑturbata vel mortificata tēperie seu bonas seu malas futuras ꝓuidet valitudines. Sic demones in aeris affectione sibi notas/nobis ignotas futuras preuidēt tēpestates aliquādo etiā hominū dispositiones nō solum voce ꝓlatas:veꝝ etiā cogitatione cū suis quedā ex aīo exprimunt in corpore tota facilitate ꝑdicūt/atq̄ hinc etiā multa futura pronūciant alijs/videlicet mira q̄ ista disposita ignorarūt. Hec augustinus. ¶ Sigismūdus. Est igitur ipsis credendū. Ulricus. Prorsus nō. ¶ Sigismūdus. Quare? Ulric⁹ Quoniā ipsi etiā demōes qn̄q̄ falluntur ⁊ etiā hoīes fallunt ⁊ decipiūt. ¶ Sigismūdus Da exemplū vbi fallūtur. Ulricus. Legitur in legenda sanctorum Symonis ⁊ Jude. q̄ cum Uarradach princeps regis Babiloniōꝝ aduersus regem Jndorum bello decertare vellet magos ⁊ ariolos cōsuluit vt sup̄ euentu belli respōsa ab ydolis ⁊ demonib⁹ reciperēt/ at demones rn̄derunt ⁊ ꝑdixerūt grāde bellū futuꝝ fore/⁊ ex vtraq̄ ꝑte inꝰfici preliātes. Postq̄ itaq̄ Uarradach hoc audiuit in tristitiā incidit. Ap̄lis aūt symonis ⁊ iude in risuz excitatꝰ ait. dux me timor īuasit:vos aūt ridetis. Dicunt ap̄li. cesset timor tuus/nobiscū pax ītrauit istam prouinciā. hodie inꝰmitte ꝓfectionē ⁊ cras hora tertia veniēt q̄s ꝑmisisti cū legatis Jndoꝝ qui pace vr̄e ad qualscūq̄

conditiones gratãter cõsentiẽtes pactũ firmissimũ stabiliẽt. Simili modo arioli ridẽtes dicẽtes duci. Noli dñe hoĩbus illis credere mendacib⁹ aduenis et ignotis. q̃ ideo aliqua loquunt̃ ne exploratores teneant̃. Isti dij qui nunq̃ fallũt dederũt tibi respõ sum vt caut⁹ ⁊ sollicitus sis. q̃d multa? Crastino die venerũt nũcij qui missi fuerãt ⁊ nunciauerũt ita esse ꝑut apostoli dixerũt. Ecce q̃ demones falsi extite= runt. mẽdacia predixerunt. et ꝑculdubio ipsi demo nes si potuissent ⁊ sciuissent libẽter vera respõsa de dissent. cũ illud mendaciũ eisdẽ demonib⁹ in preiu= diciũ extẽdit. Sed q̃ futura ignorabãt ideo seipos fefellerũt. sic ita habes q̃ etiã ipsi demones met fal lunt̃. sed istud notandũ est q̃ cũ ipsi demones dubita tant de euẽtu eorũ que predicũt q̃d igit̃ faciũt cum dubitãt. ait Augustin⁹ in dicto ca. sciendũ. Sed ne inq̃t apud cultores suos pondus auctoritatis amit tãt id agũt vt interpretib⁹ suis signorũ suorũ conie ctatoribus culpa tribuat̃ qñ ipsi decepti fuerint vel mentiti. hec augustinus. ¶ Sigismũdus Pone exemplũ Ulricus Legit̃ de quodã pri͂cipe q̃ ad uersus romanos pugnare volẽs deos suos. i. demo nes ⁊ ariolos sup victoria cõsuluit qui euentũ igno rantes. vt tñ aliq̃d respõderẽt ne futura ignorare ar bitrarent̃ dixerũt. Romanos te vincere certũ habe potest autẽ accusatiu⁹ ille te varijs modis construi ita vt si ipse dux romanos vicisset cõsonũ respõsio= ni fuisset. si vero a romanis vict⁹ fuisset responsioni ĩputari demonibus non potuisset. Unde igit̃ ambi gua obscuritate responsa solẽt dare. Item sepe eti= am pro sua eorum voluntate fallunt. ⁊ mendatia di cunt. quoniam pleni sunt inuidia ⁊ gaudent dũ ho=

mines in errorem mittũt et decipiũt. Unde periculosum est eis credere qm̃ nescit homo qñ ipsi fallũt vel fallere ꝑ eorũ cõsuetudine nos volũt. Sic itaqꝫ clemẽtissime princeps habes qñ ipsi secreta scire ⁊ futura p̃dicere possunt. ⁊ ꝙ fides in eorũ dictis ponenda nõ est. qꝛ in eis non est veritas. ¶ Sigismũdus satis iam dubiorũ nostrorũ occasione vos hic inde allegãtes audiuimꝰ. Nũc nostri ꝓpositi mẽs finem determĩatõis appetit. q̃d igiꝭ tu sentias placet vt detegas Ulricꝰ Que igꝭ dubia resolui cupis.

Capitulum septimum.

¶ Sigismũdus Utrũ demões seu hoies ministerio demonũ possint turbare aerẽ. ꝓuocare grãdĩes ⁊ nocere terre. atqꝫ hoibꝰ morbos inferre seu hoiez sterilẽ facere. Ulricus Dico ꝙ nõ possunt: nisi qñ et q̃bus ac inq̃tũ a deo ex causa maiestatẽ suam mouẽte cõcediꝭ. ¶ Sigismũdus. Sup quo fundas hãc cõclusionẽ? Ulricꝰ sup pꝛiꝰ deductis. insup Johãnes damascenꝰ. li. ij. ait. Nõ habent demones virtutes aduersus aliquẽ nisi a deo dispẽsãte cõcedaꝭ. sicuti in Job. ⁊ in porcis. ꝑmissione vero dei facta ⁊ fortitudinẽ habẽt: ⁊ transmutanꝭ: ⁊ trãsfigura nꝭ in quãcunqꝫ volũt figurã scd̃m imaginẽ. i. fantasiã. Jtez Grego. in dialogo li. iij. ait. Absqꝫ oĩpotẽtis dei cõcessione nullã habet potestatẽ contra hoiem malignꝰ spũs qui etiã in porcos trãsire non potuit nisi ꝑmissus. ¶ Sigismundus q̃d est hoc dicere: in porcos trãsire nõ potuit. Ulricus Jn euãgelio legiꝭ ꝙ cũ xp̃s demoniacũ curasset et multas legiones demonũ ab eo eiecisset: petiuerunt de

mones licentiã a dño vt porcos igredi possent. qua data intrauerũt porcos ꝛ in mare irruerũt ꝛc. Ecce ꝙ demones nõ audebãt porcos intrare ꝛ eos mole stare: nisi pri⁹ a deo obtẽta licẽtia. ¶ Sigismũdus Cognosco itaqꝫ ꝙ cũ eisdem a deo ꝑmissum fuerit: ꝙ extũc nocere possunt Vlric⁹ Recte cognoscis Unde ait Hiero. sup psal. xxxiij. Itaqꝫ de ꝙbusdaꝫ in ps̃. dr. Fiat angelus dñi ꝑsequẽs eos. i. diabolus seu spũs malus qꝛ dñs creauit illuꝫ: et in sua habet potestate. Ecce ex hoc habes ꝙ sepe de⁹ ꝯcedit diabolo vt ꝑsequatꝛ hoĩes. Itẽ beat⁹ Augu. de diuinatione demonũ ait. Accipiũt autẽ sepe potestatem ꝛ morbos imittere. ꝛ aerẽ vitiando morbidũ reddere ꝛ ꝑuersis malefacta suadere. Nã beat⁹ Augu. in li. iij. de trinitate ait. Ex ineffabili aũt dei potẽtatu fit ꝙ possent mali angeli si ꝑmitterentꝛ: ideo vero non possunt: qꝛ nõ ꝑmittuntꝛ. ¶ Sigismũdus Cũ aũt demõib⁹ talia facere a deo ꝑmittitꝛ possunt ne tunc ꝓ eoruꝫ libito facere ꝙtum volũt. Ulricus Nõ nisi tm̃ ꝙtum eis facere permittitꝛ. ꝛ ideo Aug. eodẽ loco i li. iij. de trinitate ait. ideo nõ possunt qꝛ nõ ꝑmittuntꝛ. Subiũgit etiã dicẽs. Neqꝫ em̃ alia occurrit ratio cur magi nõ potuerunt facere cinifes ꝙ ranas serpẽtesqꝫ fecerũt: nisi qꝛ maior aderat ꝓhibentis dei dominatio per spiritumsanctum quod etiaꝫ magi confessi sunt dicentes. Digitus dei est ꝛc. pro vt Exodi capitulo septimo dicitur. vnde Johannes Crisostomus super Matheum libro primo ait. Homines autem non quantuꝫ vult temptat diabolus: quoniam quantum ad se nunꝙ cessaret a tẽptatiõe neqꝫ em̃ habet aliũ actum. non enim manducat nec dormit: nec aliud operatur; nisi vt temptet: fallat;

et subuertat:hic cibus illi⁹ est. Ecce ergo q̄ Johannes chriso. dicit. non q̄tum vult rc. tēptat rc. vn̄ in libro. ij. sentē. dist. vij. Petrus lōbardus ait. demonum autē sciētia ꝛ virtute exercent etiā artes magice q̄bus tn̄ tam potestas q̄ sciētia a deo data est. vel ad fallendū fallaces: sicut egyptios et etiā in ipsos magos data est: vt eorundē spūum opatione viderent admirādi a quib⁹ erāt dānandi. vel admonendum fideles ne tale q̄d facere ꝓ magno desiderent vel ad exercendū seu ꝓbandū iustorū patientiā. nec putandū est demonib⁹ hanc rex visibiliū materiaꝫ ad nutū seruire: sed deo poti⁹ a quo hec potestas datur. ¶ Sigismūdus. Nūc si possibile foret dedu cere/cuperē scire qn̄ de⁹ gloriosus demonib⁹ cōcedat et ꝑmittat nocere terre ꝛ hoībus. ac subuertere aerē ꝛ aquas rc. Ulricus Grauis est hec q̄stio q̄s em̄ nouit dei volūtatē. vnde clamauit apostolus Paulus ad roma. xi. O altitudo diuitiarū sapiētie et scientie dei. q̄ incōprehensibilia sunt iuditia dei: ꝛ inuestigabiles vie ei⁹. q̄s em̄ cognouit sensuꝫ dn̄i aut q̄s prior dedit illi ꝛ retribuet ei. ¶ Sigismundus Et si archana cūcta dei inuestigare nō liceat: loquamur tn̄ q̄tum nobis ab alto de grā conceditur.

Ulricus Dico itaq̄ q̄ sepenumero aeris ꝑturbationē tēpestates tonitrua ꝛ alia absq̄ ministerio demonuꝫ posse fieri: ex dispositione naturali planetarūq̄ motu diuina bonitate astra cursus suos agere ꝑmittente. ꝛ de illis causis satis philozophi tractant ꝓut Aristoteles in libro metheororū scribit. ¶ Sigismūdus De hoc nō est dubiū q̄n naturali motu talia fieri possint. Sed questio est qn̄ diabolo cōcedatur hec faciendi potestas. Ulricus Mise-

ricordissimus dñs deus qui singlari sua piissima ꝓ uidētia ob vtilitatem hoīm disponi qñq talia per mittit in penā correctionis pctōꝝ: qñq in tēpta tionē augmētandoꝝ meritoꝝ. qñq in ꝓdigiū futu re gratiarū actiōis. ¶ Sigismūdus Quomō igr deus pctā in hoc punit? Ulricus Qñq sciēter qñq ignorāter. ¶ Sigismūdus Quomō sciētē? Ulricus vt cū hoīes puniunt manifeste sciēter a spiciūt ꝓpter delicta se punitos fuisse. Sic cognoue runt hoīes in sodome ⁊ gomorre subuersione se ob peccata eoꝝ punitos fuisse. Sic etiā cū cunctis vi dentibus Abyron ⁊ Datan terra absorbuit. ¶ Si gismūdus Sed quomō ignoranter? Ulricus Hic punct⁹ respicit presentē materiā. ignorāter ita ꝙ qñq deus punit peccatū p angelū: qñq p hoīez: qñq p diabolū. ¶ Sigismūdus Prebe vbi p an gelū correxit Ulricus Dicit enī Esaye. xxxvij. Cū Sennacherib venisset ad obsidendū hierusalez egressus est angelus dñi ⁊ pcussit in castris centū ⁊ octoginta qnq milia viroꝝ. ecce itaq qꝺ deus per angelū suū puniuit supbiā assyrioꝝ tot milia eoꝝ dem occidēdo. Sic duritiā Pharaonis ⁊ egyptio rum puniuit p angelū oīa primogenita egypti īter ficiendo. ¶ Sigismundus Quomō autē punit p hoīes? Ulricus Exēpla plura habes in ca. Re mittunt. xxiij. q. v. in ver. Hinc notanduz ⁊c. Itaq populus hebreoꝝ p nabuchodonosor. Itē p Anthi ocum. Itē p Titū et Uespesianuz punit⁹ est ⁊c. Di cit enī ibi textus. Assur id est Sennacherib erat v ga furoris dñi. qꝛ p euz innumeras gētes diuina iu stitia flagellare disposuit. Sic Attilia rex Hunnoꝝ flagellum dei se esse nominauit. Item subiūxit tex

tus. ipse vero Assur non cognouit: q2 in supbiaȝ ela
tus victoriã quam assecutus fuerat nõ diuine potẽ-
tie sed suis virib9 attribuit. Unde ꝯtra eius supbiã
loquit dñs: nunqd gloriabit serra cõtra eũ q secat:
aut exaltabit securis ꝯtra eũ qui cedit in ea. hec tex
tus in dicto ca. Remittunt. xxiij. q. v. ¶ Sigismun
dus Nunc ad tertiã speciẽ scȝ quomõ p diaboluȝ
punit. Ulricus Et hoc ad materiã facit. Audiui
mus eñi supra in psalmo supra ꝓphetã dicentẽ. Fi
at angelus dñi. i. diabolus ꝑsequẽs eos ⁊c̃. cũ alijs
enumeratis auctoritatib9. ⁊ ita affligit qñq3 pecca-
tor in corpe: qñq3 in reb9. in corpe videm9 torqueri
energuminos: demoniacos: ⁊ obsessos. Sic etiaȝ vi
videm9 ꝓpter pctã multas infirmitates hoĩes con
trahere. Et ideo dixit text9 in ca. Cũ infirmitas. de
peni. et remis. vbi ait. Cũ infirmitas corporalis nõ-
nunq̃ ex peccato ꝓueniat dicente dño lãguido quẽ
sanauerat. Uade ⁊ noli ampli9 peccare: ne deterius
aliqd ꝯtingat. presenti decreto statuim9 ⁊ p̃cipim9
medicis corporũ: vt cũ eos ad infirmos vocari cõti-
gerit ipsos ante oĩa moneãt et inducãt vt medicos
aĩarum aduocent. vt postq̃ fuerit hoĩ de spũali re-
medio ꝓuisum: ad corporalis medicine remedium
salubrius ꝓcedat. cuȝ cessante causa cesset effectus
⁊c̃. hec textus. Exẽpluȝ habes de nabuchodonosor
rege Babiloniorum qui propter peccatuȝ superbie
tantis calamitatibus mentis et corporis effectus
fuit vt quadrupes incederet bouem se fore arbitra
tus gramina comedisse dicit ⁊c̃. Unde succedit tex
tus in cap. Si per sortiarias: tricesimatertia questi
one prima. vbi textus. Si per sortiarias atq3 male-
ficas artes occulto sed nunq̃ iniusto dei iuditio per

mittente et diabolo preparāte concubitus nō sequitur ꝛc̄. Ecce canonē determinare quod occulto dei iuditio ꝓcurante diabolo homo maleficiari potest Et sic habes ꝙ deus inferendis penis vtit̄ diabolo ꝓ ministro. ¶ Sigismūdus Quomodo igit̄ malefice mulieres asserūt et credāt seipsas talia facere. videlicet turbare aerē ꝓcreare tempestates morbos inferre hoībus Ulricus Ipse dūtaxat pro earundē stultitiā se talia facere credunt. ꝛ tamē sua credulitate decipiunt̄. ¶ Sigismundus Et quō? Ulricus Nā cum vt diabolus ex motu elementorum cognoscit mutationeꝫ aeris et tēpestates fieri debere: quas tū̄ ipse diabolus vt supra diximꝰ facilius ꝛ citiꝰ ꝙ̄ homo prescire poterit. Uel dū diuina ꝑmissione aliqua plaga ꝛ peccatoꝛuꝫ coꝛrectio sup terrā iusto dei iudicio cadere debet. cuius q̄deꝫ plage ꝛ coꝛrectionis ipse executoꝛ diuina prouidentia deputat̄: ita vt hmōi plagam prenoscit futurā extūc cōmouet mentes hmōi maleficaꝝ mulierum aliqn̄ eisdem persuadendo: aliquando ob inuidiaꝫ quam tales scelerate mulieres aduersus proximum gerunt in vindictā mouēdo easdē sollicitat quasi ipsas mulieres doceat huiusmodi tempestates et aeris turbationes prouocare. ¶ Sigismundus Quid facit igitur cum easdem docet: aut quomodo ipsas instruit vt ipse mulieres huiusmodi incōmoditates prouocent: et suo maleficio perficiant? Ulricus Consulit et docet eas aliquid stultum et fatuum facere. Et quod ad huiusmodi factuꝫ nichil pertinet. ¶ Sigismundus. Si stultum quid igit̄ eos docet: vnde nanqꝫ prouenit ꝙ postq̄ mulieres

hmōi documēta sequunt̄ p earundē volūtate tales tempestates succedūt ꝛ eueniūt. Ulricus Ecce cū diabolus p̄uidit vel ex cursu nature ꝛ elemētorū vel ex pmissione diuina sup aliquā terrā plagā infli gere debere: sibiq̄ potestatē faciēdi cōcessam esse. ꝛ sic hmōi euentū alias futurum fore: nichil tn̄ vt mu lieres hmōi scelerate credant se ex doctrina diabo li talia efficere: diabolus instruit easdē vt qn̄q̄ acci piant lapides silicis: ꝛ versus occidentē post tergū pijciant. aliqn̄ vt arenā aque torrentis in aerē pro ijciant. aliqn̄ q̄ in vna olla pillos porcorū buliant. aliqn̄ q̄ trabes vel ligna in ripas trāsuersaliter col locent. ꝛ sic de alijs fatuitatibus. et tn̄ talibus faci endis cōiter diabolus prefigit eis diē et horā. vnde fatue hmōi mulieres diaboli doctrine credentes ta lia ꝛ alia his similia faciunt. Itaq̄ post q̄ ipse talia fecerūt: ac succedētibus tēpestatib⁹ grādinibus et alijs incōmoditatib⁹ quas diabolus alias in tali tē pore nouit vt p̄missum est pfuturas: extūc credūt il le scelerate fatue mulieres euent⁹ hmōi ex facto eo rum pcessisse. cū tn̄ talia eorū facta nō possent vni cam guttā puocare. verū ex post ipse hmōi mulie res gratificant̄ diabolo adorātes eū ꝛ imolātes ei. ac holocaustomata vel q̄d aliud eidē offerētes. Nā q̄s tam ebes mētis est q̄ credere posset q̄ ex hmōi fatuitate ꝛ mulierꝫ stulta opatiōe vna taꝫ imēsa spe ra aeris ꝛ alia elemēta deberēt cōmoueri intm̄ vt grā dines ꝛ fulmina puocarent̄. ¶ Sigismūdus Sꝫ q̄d ad hoc dicis? videm⁹ nāq̄ vnā totā sepe terram periclitari in q̄ nō oēs hoīes deliquerūt. Ulricus Sepe iustus perit cū impio. sic etiā q̄s punit̄ p alio Nā genesis. iij. legit̄ q̄ dū Sodoma ꝛ Gomorra p-

pter peccatū submerse fuerunt. certe pariter alie ci uitates cū eis perierunt propter vicinitatē. vt segor ꝛ iegor. ꝛ tamē he ciuitates non peccauerūt. Sic Regū secūdo videmus dū Dauid corā dño populū numerando peccasset/ qd propter peccatū Dauid ꝛ sic vnius hoīs multitudo hominū. ꝛ sic multa milia hominū perierunt ꝛ mortui sunt. Cum aūt legimus deū tam innumerā multitudinē hominū percussisse propter peccatū numerationis vnius dūtaxat hoīs quomodo igitur puniet dñs populū propter grauiora peccata. vtputa propter heresim ꝛ blasphemias Cum aūt tales mulieres. vt ait textus in capitulo Episcopi. xxvi. questione quīta deū abnegant/ ꝛ se sathane tradunt dyabolū adorātes ꝛ sacrificia sibi offerētes quis dubitat quin vna tota villa in qua tales scelerate mulieres degūt ꝛ tollerāt infelicior eē ꝛ huiusmodi ruinā ex diuine maiestatis vltione timere habeat. ¶ Sigismūdus. Uidemus itaq̧ determinationē duaꝝ causaꝝ quibus dyabolus nouit futuras tēpestates/ videlicet causam motus astroꝝ ꝛ dispositionis naturalis alterā diuine vltionis seu correctionis peccatoꝝ. Quid igitur erit cū huiusmodi nocumēta probis ꝛ iustis hoībus euenerint?

Ulricus. Posuimus superius etiā alias vias diuine permissionis/ videlicet ꝙ quādoq̧ in tēptationē iustoꝝ ob augmētandū meritū ꝑmittit deus. ¶ Sigismūdus. Ostende. Ulricus. Nonne Job iustus ꝛ laudans deū erat? ꝛ tamē tēptauit eū dñs in bonis/ agris/ armētis/ ꝛ gregibus/ ꝛ expost in corpore dando tēptandi potestatē diabolo/ q̄ etiā eū grauissimo vlcere ꝑcussit. ꝛ qr in his oībꝰ reptus est Job patiēs ꝛ hūilis vn̄ apud deū meruit. Nōne

beat⁹ Anthoni⁹ heremita vir religiosus ꝛ deo ama bilis fuit: nōne sepius a dyabolo tēptatus ꝛ grauit ꝑcussus donec quasi defecisset. ac vt sic meritū ā pli atū eius fuit. Legit enī in legēda eiusdē ꝙ āthonio in quodā tumulo latitāte multitudo demonū eū ita cede varia lacerauit: ꝙ mīster eius de villa veniēs quasi mortuū ꝓpriis humeris ad ville hospiciū re= portauit. quo audito cōuenerūt vicini/ꝛ cū post plā ctū funeris media iā nocte dormirēt Anthoni⁹ su= bito reuiuiscēs vocato mīstro fecit se in silentio ad tumulū reportari/ ibiq₃ ex prioꝝ vulneꝝ dolore pro stratus cū ex animi virtute conflictū demonū prouo casset ꝛ stat in illis ī varias bestiaꝝ formas mutat⁹ ab eoꝝ dētibus cornib⁹ vnguibus laceratus fuisset subito radius quidā lucis demones ꝛ tenebras fu= gauit/statimq₃ sanatus xp̄m ꝑsentē intelligēs dixit. Ubi eras iesu bone vbi eras q̄re a pricipio nō affui sti vt curares vulnera mea: Et vox ad eū facta An thoni inquit hic erā. sed expectabā videre certamē tuū. nunc aūt q: viriliter dimicasti ī toto orbe te faciā noīari. Hec Uincētius in hystoriali li. xiiij. recitat Athanasiū notasse. Vn̄ dr Ja. i. Btūs vir q̄ suffert tēptationē. q: cū ꝓbat⁹ fuerit accipiet coronā vite

Capitulum octauū.

¶ Sigismūdus Nunc satis habeo ꝙ ex facto ta liū ulieꝝ neq₃ tēpestates grādines seu alia mala fieri posse. sed dūtaxat vel ex motu naturali: vel per missione diuine bonitatꝫ q̄ vel in penā vel in meritū ex sua ieffabili pietate talia euenire dyaboloꝝ mini sterio ꝑmittit. Jdcirco placet iter nr̄m ad alias q̄sti

ones dirigere. ¶ Utrū malefici ⁊ strige possint mi-
nisterio demonū seipsos ac alios hoies in alias for
mas specierꝫ seu aīalium mutare? Ulricus Ex
causis supradictis pn̄t: attamē apparēter ⁊ sic p̄sti-
gijs facere. ¶ Sigismūdus Quid nā est p̄stigiū?
Ulricus Ars trāsformādi formas iuxta appa-
rentiā. Prestigiū dr̄ quasi pstrigēs oculos. put ait
Isidorus ethimologiarꝫ li. viij. Ita vt ipsi demones
pstringēdo oculos faciūt apparētiā qua hō iudicat
rem alteri⁹ forme esse q̄ sit. ita vt quis vidēs hoīeꝫ
credit eū esse asinū vel lupū. ⁊ tn̄ vnusquisqꝫ retinet
formā suā q̄q̄ oculi nr̄i decipiūtur / ⁊ ad aliā speciē
erroneo iudicio deducūtur. Sic symō magus per-
strinxit oculos neronis / ⁊ carnifices q̄ decollando
arietē credidit se symonē decollasse / in oculis suis
misterio dyaboli pstrictis deceptus. Itē legitur de
sancto machario egyptio heremita. put recitat vin
cētius li. hy. xviij. q̄ cum egyptius quidā amore ve
sano aliene vxoris arderet. Nec ad effectum concu
piscētie peruenire posset: eo q̄ illa virginitatis sue
coniuges nimis amaret / ⁊ maleficū precatus est. vt
aut ab ea se amari faceret. aut a marito proprio re-
pudiari / qui multis illectus muneribus solito sue
artis ingenio fecit illam equā videri. Itaqꝫ vir eius
turbatus q̄ equam suo lectula iacentē videret inge
miscens flebat: eo q̄ illam alloquēs nullū respon-
sum audire poterat. Adductis ergo presbiteris q̄d
illa pateretur ostendit. ⁊ nec si quidam calamitatis
causam agnouit. Illigatam igitur eam in mortem
iumenti ad desertum duxit. Cum autem iam celle
sancti Macharij propinquaret: monachi arguebāt
eum cur cum equa ad monasteriū veniret. Et rn̄dit.

Uxoꝛ inquit mea hec fuit:sed in equā cōuersa. Jam tertia dies est ex quo cibū non sumpsit. Quod cum sancto machario cui iam deus hoc ipsum notū fece rat retulissent. Uos inquit equi estis / ⁊ equoꝝ ocu los habetis. Illa nāq̧ mulier est / nec in illam natu ram transfigurata videtur: nisi in eoꝝum oculis qui prestigij vanitate fallūtur. Mox aquā ei benedictā infundēs oratione cōpleta subito eam oībus videri feminā fecit / eamq̧ refici iussit / ⁊ cum viro suo re uerti dicens. Nunq̄ a cōmunione sanctoꝝ mysteri oꝝum / neq̧ ab ecclesie oratione discedat. Hec enim idcirco perpessa est. quia per quīq̧ septimanas my steria diuina nō attingerat. Ecce igitur q̄ nō omniū oculi erant perstricti. quia oculi beati Macharij nō erant perstricti. ¶ Sigismūdus Profecto hec hystoꝛia multum facit ad propositū. Ulricus. Certe quadā vice ea de re cum colēdissimo domino Ottone ex comitibus de Sonnēberg episcopo Cō stanciēsi: qui etiā multaꝝ rerum cognitionē habet / ac litteris pro magno desiderio intendit disputasse hic eandē hystoꝛiam in mediū attulit que me in ma teria prestigij ꝓpter eiusdē etiā dñi episcopi auctori tatē ⁊ frequens studiū suū. cuius etiā ego humilis famulus existo / ⁊ sub clemētie eius etiā alis me fo ueo plurimū mouit. ¶ Sigismūdus Cuperē au dire aliquos modos / quibus apud oculos hominū vna res apparere ꝑ alia possit Ulricus Saluo iudicio melius sentientiū duos vel tres adducā ſm q̄ ego meo ignaro ingenio colligere potui / ⁊ iuxta mentē beati Thome sup. ij. sententiaꝝ distinctione octaua / ac alioꝝū doctoꝝ videtur michi dici posse: q̄ Uno modo dyabolus possit ludificatione sensus no

stros ab interiori mouēdis fantasmata ꝛ siſitudīes rerū existentiū in virtute ymaginatiua faciēda eas ad organa sensuū exterioꝝ defluere. sicut quādoq̧ cōtingit in sōnijs. Nam ex motu fantasmatū in sōnijs cū defluxu eoꝝ ad organa sensuū exterioꝝ sicut ad oculū vel tympanū in quo fundaṫ audit⁹. ꝛ sicut visus in oculo apparet nobis ꝙ multa videamus atq̧ audiamus. Ita nobis vigilātibus aliquādo nobis apparet ꝙ multa videamus. sicut patet in freneticis ꝛ acute febricitātibus ꝛc. Secūdo modo ex vehemēti cōuersione intētionis ad fantasmata q̄ facit vt similitudo rei res ipsa videaṫ. sicut Augustinus dicit: ꝙ quidā tanta cōuersione recogitabat cuiusdā mulieris ymaginē/ q̄d ei carnaliṫ cōmisceri vigilās videbaṫ. Cum igiṫ demon nō ignoret hos modos dico ꝙ demon possit ita organa sensuū disponere ꝙ vna res apparebit alia. Sicut ex abundātia hūoris colerici videtur gustui ꝙ oīa sint amara. cū tamen aliquādo sint dulcia ex descēsu humoris sanguinei/ vel vaporū ignei ad oculos videṫ nobis que exteri⁹ apparerēt sint rubea. Secūdo dico ꝙ dyabolus potest ita disponere mediū ꝙ vna res videtur alia. Et ſm sanctū Bonauenturā aliquādo ex dispositione candele per artē confecte palee vidētur serpentes esse. ꝛ huiusmodi experimēta etiā multa fiunt a ioculatoribus. Cum autē dyabolus magister sit ioculatorū nemini dubium quin subtilius dyabolus hec operari possit. Itē aliquādo non res sed similitudo rei ꝛ figura videtur. ita secundū glosam beati Augustini: beatus Petrus vidit istud vas submitti de celo in terrā in quo erant omnia quadrupedia/ serpentia terre/ ꝛ volatilia celi. vt dicitur Actuū apo-

stolorū decimo. que nāq nō corpora erant sed ymagines. Eadē visione beatus Benedictus totū mundum vidit. Nam in legenda sua dicit: q totus mundus velut sub vno solis radio collect⁹ ante oculos eius adductus est ecce qd erant rerū ymagines. Ex premissis itaq inducit ad alias questiones.

Capitulū nonum

Utrum dicte mulieres cōueniant ad conuiuia / et mutuo bibant et comedāt / et sibi mutuo loquātur / ac seinuicē cognoscāt? Sigismūdus. Gauderem etiam opinionē tuam desuper audire. Ulricus Ex predictis satis cognouisti quomodo quādoq in somno / quādoq in vigilijs fit representatio ymaginationū tam fortium q homo credit se essentialiter hoc / vel videre vel facere. Audisti etiā q dyabolus quādoq perstringit oculos et alios sensus hominū vt homines autūnent se hoc vel hoc facere. Etenim vt me facius intelligere possitis introducā hystoriā in legenda sancti germani. Dicitur enim ibidē q cum predictus sanctus germanus quadā nocte hospitatus fuisset in vna domo / et post cenā mensa iterum pararetur: admiratus sanctus germanus ipse quesiuit ab hospitibus cui denuo mensa pararetur. Qui cum dicerent: q illis bonis viris et mulierib⁹ que nocte incedūt mēsam prepararēt. Nocte itaq illa statuit sanctus german⁹ vigilare. Et ecce vidit multitudinē ad mensam in formis et figuris virorū

⁊ mulierū venientē. qui eis precipiēs ne abirent vel recederēt: cunctos de familia domus istius excitauit/ quesiuitq illis si personas illas cognoscerent. Qui cum oēs vicinos ⁊ vicinas dicerent esse: misit ad domos singulorꝝ. ⁊ ecce in suis lectulis sunt inuenti. ⁊ admirati postea demones per sanctū Hermanū se esse spiritus malignos ⁊ puersos dixerunt qui sic hominis illudebāt. Ecce ꝙ spiritus se loco illarum personarꝝ ostendere possunt / ita quippe vt homines extiment huiusmodi ymagines veras personas fore. Et sic ex illa habes hystoriā ꝙ eadem hora homo potest esse in vno loco / ⁊ nichilominus per spiritum apparere in alio. sicuti illi hoīes hora noctis fuerunt in domibus ⁊ in lectulis suis. ⁊ eadē hora eorꝝ ymagines prestigio dyabolico apparuerunt in domo hospitis cenātes. Sic etiā de symone mago dicitur in legēda sancti petri: ꝙ symon eadē hora in conclaui erat cū Nerone ⁊ foras loquebat populo id est ymago eius per dyabolū foras loquebatur populo. Sic idē in bonis spiritibus ⁊ āgelis cōtingere solitū fuisse legimus. Nam beato Ambrosio apparuit: ꝙ faceret officiū in exequijs sancti Martini in ciuitate thuroneñ. Dixit ei. Ego funeri exequiū prebui: sed vltimā orationē vobis excitantibus expleri nō valui. Et reuera ita inuentū fuit sicuti ipse retulit. ⁊ tamen ipse Ambrosius eo tunc in ciuitate Mediolanēsi fuit: que ad plures dietas distat a thuronis. Unde secundū egidiū in quodā quodlibeto dicitur ꝙ bonus angelꝰ in forma beati Ambrosij fuerit in ciuitate thuroneñ. ⁊ corpꝰ beati ambrosij fuerit in ciuitate Mediolani. ¶ Sigismundus. Ad quem finē properat hec instructio?

Ulricus Ad hoc vt concludā ꝙ hoīes sepe exi stimāt se videre alios hoīes in certo loco cōstitutos quoꝝ tamē ymagines dūtaxat vel in spū bono vel malo vident. ¶ Sigismūdus Sꝫ qd ecōtra an ne quādoqꝫ phitonice mulieres credūt se pꝛoficisci in altū locū. cum tñ remaneāt in domo sua. Ulricus Supius iam audisti exēpla: vnde sepius credit hō se esse in alio loco vbi nō est. ergo bene dicit textus in capitulo Epi .xxvi.q.v.vbi ait. Illud etiā nō est omittendū ꝙ quedam scelerate mulieres retro post sathanā cōuerse demonū illusionibus ⁊ fantasmatibus seducte credūt se ⁊ pꝛofitētur cum dyana nocturnis hoꝛis dea paganoꝝ. vel cū herodiade ⁊ innumera multitudine mulieꝝ equitare sup quasdā bestias / ⁊ multaꝝ terraꝝ spacia in tempestate noctis silentio pertrāsire. vel eius iussionib⁹ obedire / velut dñe / ⁊ certis noctibus ad eius seruitiū euocari. Sꝫ vtinā hec sole in pfidia sua periissent / ⁊ nō multos ad infidelitatis interitū pertraxissent. Nam ⁊ innumera multitudo hac falsa opinione decepta x̄a esse credit / ⁊ credendo a recta fide deuiat. hec textus. ¶ Sigismūdus Nōne ceteri hoīes possunt equitare ⁊ ābulare de loco ad locū tam de nocte q̄ de die Quid igitur ipsis talibus mulieribus obstat?

Ulricus Certe nō denego quin huiusmodi mulieres ⁊ equitare ⁊ ābulare / tam sup asinum / equū / boue / seu camelū possint ⁊c. Sicuti alii homines ⁊ moꝛe alioꝛum hominū. Et sic ꝑm cursum naturalē. Nos aūt in eo casu loquimur / qui se vltra cōmunē hominū cursum extēdit. videlicet vt non possint in vna hoꝛa ad decē vel viginti miliaria pꝛoficisci. ¶ Sigismūdus. Si igitur nō vadunt de loco ad

locum et cōiuia visitāt vt dicit supradictus textus vnde igit̃ ꝓuenit q̄ hoīes in alijs ciuitatib⁹ existẽtes quos nunq̄ antea viderūt cognoscūt. Ulric⁹ Ex p̄missis claret solutio. qm̄ p impressiones imaginationū seu rep̄sentationē imaginū ministerio diaboli factā hoc pcipiunt: credētes se sensu corporalis p̄sentie cognouisse. ¶ Sigismūdus. Saturati sum⁹ de p̄missis disputatiōib⁹. nūc de vlteriori questione interrogem⁹: videlicet an diabolus possit in forma hoīs cum hm̄ōi mulierib⁹ in cubādo ꝯmisceri. Et an ex hm̄ōi coitu possint pueri nasci

Capitulum decimum

¶ An diabolus possit in forma hoīs cū hm̄ōi mulieribus in cubādo cōmisceri: ⁊ ex hm̄ōi coitu possint pueri nasci. Ulric⁹ Quāuis in sup̱iorib⁹ plene tū auctoritates ⁊ rōnes: tuꝫ etiā exēpla ⁊ historie ꝓ decisione hui⁹ satis sint introducte. vt tū finē materie aggrediamur Dico q̄ ex incubo ⁊ muliere nō ꝓcreat̃ homo. Nec vnq̄ inuent⁹ est homo q̄ ex spū et muliere nat⁹ sit: preter q̄ saluator dn̄s noster iesus xp̄s q̄ summi dei p̄ris mia dignat⁹ est sine cōmixtione virili de spūsancto ex gloriosissima v̄gine Maria in mundū nasci. Absit igit̃ apud me q̄ homo sine hoīe de spū ⁊ maledicta muliere debꝫ nasci. Nec obstat q̄ in comedia Plauti poete de Amphitrione legit̃. q̄ Hercules ex Joue deo ⁊ Alcumena muliere Amphitrionis nat⁹ sit.. ⁊ sic Medi⁹ fidius dicat̃: quasi medius filius. q̄r fabula poetarumq̄ѕ nefandissima fictio est. ¶ Sigismūdus. Quid igit̃

respondes ad allegatã glosam Genesis.i. vbi dicit gigãtes ex tali coitu natos extitisse. Ulric⁹ Di co q̄ glosa opinatiue loquit᷑ ꝛ nõ cõcludit. ¶ Sigis mũdus Quomõ autẽ saluas textũ q̄ dicit q̄ exin de nati sint gigãtes. Ulricus Dico q̄ eo tũc sur rexerũt gigãtes.i.hoĩes potẽtes ꝛ magnifici q̄ pro pter eoꝝ potentiã ꝛ magnanimitatẽ dicti sunt gigã tes. ¶ Sigismũdus Quid igit᷑ de Merlino ĩ brit tania supradicto sentis? Ulricus Sentio q̄ fue rit verus hõ. Sigismũdus. Cui⁹ filius? Ul- ricus utriusq̄ hoĩs tã viri q̄ mulieris. ¶ Sigis- mundus. Quomõ igit᷑ mater ei⁹ corã rege Brita nie ꝯfessa fuit eũ de incubo cõcepisse? Ulricus Meo iudice errauit mulier a demone illusa credẽs se Merlinũ de semine incubi gñasse. ¶ Sigismun- dus? Unde igit᷑ ꝯcept⁹ est talis Merlin⁹? Ul- ricus, Sic arbitror q̄r forte mater Merlini se dia bolo ꝓchdolor dedicauit. vnde diabolus imagina- tionẽ ei⁹ vt p̄misim⁹ seducẽs sensusq̄ eiusdẽ ꝑstrin gens q̄si eidẽ ꝯmisceret᷑. cui⁹ etiã corpus forte ꝑ p̄- stigiũ tumidũ fecit q̄si fetu grauida incedere: ac ad ueniẽte t̄pe ficti part⁹ flatũ diuina ꝑmissione ꝓpter eiusdẽ mulieris ĩcredulitatẽ in corꝑe eiusdẽ moue- rit. vnde ip̄a existimãs se grauatã ꝛ fecundã ac ꝓlẽ parere debere. itaq̄ ipse diabolus diuina ꝑmissiõe ob incredulitatẽ mulieris in vẽtre eiusdẽ dolorẽ im miserit ꝛ hm̃õi flatũ extinguẽdo et aliũ puerũ hoĩs alicui furatũ supponẽdo apparẽtiam fecit occulto suo p̄stigio: q̄si talis puer de tali muliere nat⁹ fuiss; quẽ ex post mater suscipiẽs credẽs de corpe suo ex iisse enutriuit. cũ tñ talis puer ab aliis hoĩb⁹ parens

tus fuerit et p diabolū subtractus. ¶ Sigismūdus Sic audio q diabolus potest hoī subtrahere puer̄ suū: ⁊ deferre ad aliū locū ⁊ supponere alteri. Alricus Permittēte deo potest: ⁊ p̄sertim nō baptizatos pueros surripere. ¶ Sigismūdus Ostēde hoc exēplo vel auctoritate Alric⁹ Diabolū sup puerū nō baptizatū hr̄e potestatē suscipe auctoritatem ex decreto in ca. Postea. ⁊ in ca. Sacerdotes. de ɔse. dis. iiij. vbi text⁹. Sacerdotes cū p exorcismi gr̄am manū credētib⁹ īponūt et habitare maligno spū in eorū mētes cōtradicūt: q̄d aliud faciūt nisi q demonia eīciūt. Itē tex. in ca. Dehinc. eadē dis. dicit. dehinc iterū exorcizat̄ diabolus vt suā nequitiā cognoscēs iustū sup se dei iudiciū timēs recedat ab hoīe: nec iā cōtendat arte sua subuertere. Ecce q diabolus arte sua pōt subuertere pueros nō baptizatos. Ex his infero ad ɔples ⁊ pueros quos vulgus opinat̄ de milite Coloniēsi p mulierē ɔcreatos ɔ-ut supert⁹ in historia lati⁹ tractū est. ¶ Sigismūd⁹ Dic q̄so p quo nanq habuisti illū militē incognitū Alricus Pro incubo ⁊ diabolo. ¶ Sigismundus Pro quo autez filios? Alricus Ego saluo tamen iuditio melius sentientium reputo illos pro veris hominibus: alicui tamen subtractis. ⁊ ibi vt premissum est suppositis. ¶ Sigismundus Qualem autem existimas illam mulierem fuisse vt supra dictuz est. Ciuis ille Sicilie in mari arripiēs vxorem duxit. Alricus Pro succuba et sic pro diabolo. ¶ Sigismundus. Pro quo autem reputas filiū p ipsā vt putabat̄ genitū ⁊ postea in mari p eandē ereptū Alricus p diabolo qui sic in

forma pueri apparuit. Nam et Helimādus in eadē historia sentit inquiēs. si talis puer verus homo fuisset: nemini dubiū qn postq̄ mater eundē in mari arripuit: et submersit mare ipm tanq̄ cadauer ad littus eiecisset: qd tn̄ nō fuit factū. qr talis puer dispa ruit et amplius visus nō fuit. natura autē maris est oīa cadauera ad littus pijcere. ¶ Sigismūdus Nōne plures opinant q̄ diabolus vt succubus possit cū viro coire: et sperma assumere. ac ex post vt incubus in mulierē pijcere et exinde plē gn̄are. Ulricus Michi nō videt fieri posse. dato em̄ q̄ sperma taliter colligere et imittere posset: hoc tn̄ ad generandū nō sufficit. qm̄ vt consiliator differētia. xv. ait sic. Scire debes q̄ istud mēbrū puta testiculi nō est princeps virtutis generatiue: q̄uis virtus in eo sit vt opinat Galienus. qr illud nō potest agere suā operationē p se: nisi p spm̄ emissum a corde tēperatum q̄titate et qualitate. ppter quod virtus cordialis que mensurat hūc calorē vt possit facere suas opatiōes sit principaliter generatiua: et virtus que est in hoc mēbro est eius seruiēs. et si aliqd in hoc habet dn̄iū est illud pticulare. Unde michi videt ex illa theorica q̄ cū diabolus hmōi spm̄ a corde principiantē et illā generationis virtutē assumere nō posset clarū erit. q̄ q̄uis forte assumat sperma ex plectione dūtaxat hmōi spmatis aliis nō ɔcomitātibus nihil gn̄ari poterit. ¶ Sigismūdus Ex supradictis et iam deductis video te pedem figere sup eo q̄ aut hmōi pueri sint fantastici: aut vero alibi surrepti et suppositi Ulricus Bene habes et in illā ptem videt declinare Uincētius in. iiij. libro historie naturalis in ca. cxxviij. etc. ¶ Sigismūdus Nūc satis mutuo

inter nos hac de re disputauimus. Expedit pro me morie tenacitate vt tūc determinationis ꝯclusiōes paucis verbis ꝑ epilogū detegere coneris. Ulricus Saluo igit͛ iuditio doctoꝝ quoꝝcūq; meliꝰ sentientiū quoꝝ determinationi me submittere nō recuso: q̄tū michi visuꝫ fuerit dicā. Est igit͛ mee opinionis deteriatio. ¶ Prima q̄ diabolus neq; ꝑ se neq; ministerio hoīm potest elementis: hoībusq; et aīalibus nocere. vel hoīes ad generandū īpotētes reddere: nisi qñ occulto dei sed nunq̄ iniusto iuditio vel ob penā delictoꝝ nostroꝝ: vel ob meritū tēptationis nostre augmentandū: siue ob diuine maiestatis gloriā magis timendā ⁊ ꝑ nos colendā: seu aliā causam deū mouentē ipsa clemētissima pietas ꝑmiserit. ¶ Scđa determinatio est q̄ cū ipsa dei prouidētia occulto sue bonitatis iuditio diabolo nocendi potestatē ꝑmiserit: q̄ ipē diabolus hmōi potestatem ampliꝰ extendere q̄ sibi a summo deo ꝯcessum fuerit non poterit ⁊c. ¶ Tertia determinatio q̄ q̄uis diabolus ꝑmittente diuina clementia ob incredulitatē hoīm vel aliā causam supertꝰ enarratā posset ꝯstringere oculos aliosq; sensus hoīm obstruere: ita vt hoīes credāt se alicubi esse: vbi tñ nō sunt: vel videre id qđ in se tale nō est: vel apparere aliter q̄ sit. hoīem tñ vel aīalia in aliaꝫ speciem veraciter īmutare non potest. Quarta determinatio q̄ hmōi male mulieres ꝑ multa miliariuꝫ spacia in noctis silentio non ꝓficiscunt͛: nec mutuo taliter proficiscēdo conueniūt. Sed dumtaxat ipsis somniantibus vel imaginatione forti vt premissum est laborātibꝰ ꝑ representationem specierum similitudinarium a diabolo eis impressarum hec ⁊ alias ipsis apparēt

que postea vigilando vere sibi accidisse vt sic illuse credūt. ¶ Quita determiatio: q diabolus siue vt icu bus siue vt succucus pueros gñare nullo mō potest Sed hmōi pueri si inuēti fuerint vel suppositii pue ri vel fantastici existunt. Sexta determiatio: q solus de⁹ futuroꝝ cert⁹ est inspector: et solus cogitatiōes hoim nouit. q̄dq3 diabolus p se siue magos seu ma leficos vera ꝛ futura p̄dicere alteri nō potest: nisi ea q̄ ipse ꝑ subtilitate nature sue prior ex cōsideratiōe astrorū ꝛ elementoꝝ dispositiōe accidere debere no scit. vel que accepta licētia a deo facere intēdit: vel hoibus ad faciendū ꝑsuadere in eorū mētes sugge rendo ꝓposuit. vel q̄ ex moribus ꝛ gestu hoim cōie cturādo dep̄hendit: nichilomin⁹ tñ ipse sepe fallit ꝛ fallit. ¶ Septima determiatio: q q̄uis effectualiter hmōi maledicte mulieres nichil efficere possunt ni chilomin⁹ tñ q̄ instigāte diabolo tales mulieres vel ob desperationē vel pauptatē vel odia vicinorū vel alias tēptationes p diabolū imissas q̄bus nō resi stunt a vero ꝛ piissimo deo recedentes sese diabolo deuouēdo: ac qundē colēdo: sibiq3 diabolo holocau stomata ꝛ oblationes offerēdo apostatāt: hereticaz prauitatē sectātes ꝛ ꝓpterea succedit. ¶ Vltima de terminatio: videlicet q ꝓpter hmōi apostasiā ꝛ cor ruptam voluntatē de iure ciuili tales scelerate mu lieres que a deo largissimo apostatarūt et diabolo sese dedicarūt morte plecti debēt. ꝓut dicit in lege multi. Codice de maleficis ꝛ mathematicis. ¶ Vos igit o mulieres memētote professionis vestre in ba ptismo facte: ac cu3 diabolus vos tēptauerit estote fortes: ꝛ suis suggestionib⁹ resistite: ꝛ resistendo si gno crucis vosipsas armate: scientes q aduersum

vos nullam habebit potestatez. qm̄ contra signū ✠ nallum stat periculum. Sumite exemplū beate Iu stine in cui⁹ legenda ita legit. Erat cm̄ quedam vir go in Anthiochia ciuitate Iustina noīe quam qui- dam scolasticus noīe Agladius videns frequenter ire ad ecclesiā in amore eius incidit: multosq̄ ad eā transmittēs petijt ī vxorem. que cū omnibus diceret xp̄o celesti sponso se esse desponsatam. ille congrega ta virorum multitudine voluit eā p vim rapere: sed non potuit. tunc iratus abijt ad Ciprianū magum pmittens sibi duo talenta auri vt Iustinā p malefi cia sua caperet: qui p magicas vocauit demonez et ait illi. amo virginē de galileis: potes ne eā psuade re et adducere michi? qui promisit ei dicens. accipe hoc medicamentū et sparge circa domū eius: 7 ego supueniens paternū sensuz ei inijciā: 7 statim obau diet michi. Cūq̄ Ciprianus ita fecisset sancta virgo tertia noctis hora surgēs ad orationē sensit īpetuz demonis signauit itaq̄ se et domū suā signo crucis et demonē signo crucis exsuflauit. Qui veniēs ad Ciprianū cōfusus: et cur virginē non adduxisset re quisitus ait. vidi quoddā signū thau. Iterū Cipria- nus p artem magicā alium demonem fortiorē voca uit 7 simili modo fecit. et similiter eidē accidit. tan dem vocauit ipsum demonū patrē et ait illi. quenā est infirmitas vestra? victa est ab vna virgine om- nis vestra virtus? Respondit diabolus. Nunc ad- ducam tibi eam ad desidesiderium incorruptionis tu tantum paratus sis. Tunc diabolus in specie vir ginis ad Iustinam intrauit: et sedens super lectuz eius eandē tēptando dicens: hodie missa sum a xp̄o ad te viuere tecū in castitate: multū autem te video

vexatam abstinentia. Sancta autē virgo dixit. merces autē multa: labor vero modicus. dixit ei diabolus: deus in paradiso benedixit adā et Euā dicens. crescite ꝛ multiplicamini. Puto ergo ꝙ si in virginitate manserim⁹ iudiciū incidam⁹. qꝛ verbū dei cōtēnimus. cūqꝫ virgo turbata surrexit ꝛ p spm̄ sensit q̄s esset qui ei loqueret: signoqꝫ crucis se signās diabolū exsuflauit qui disparuit. Deīde diabolus Cipriano cōfusus apparuit q̄ dixit ei. et tu nanqꝫ vict⁹ es vt ceteri subiecti tui. quomō cū victi estis ab vna virgine xp̄iana. dic michi que sit virt⁹ victorie eius q̄ respōdit. dicere tibi nō possum. quoddā vidi terribile signū ꝛ thau. Si autē virtutes hui⁹ signi vis addiscere iura michi ꝙ nunꝙ̄ a me velis discedere. q̄ cū iurasset ait illi. vidi signū crucifixi. ꝛ thau. ꝛ sicut cera a facie ignis fluxi. Cui dixit Ciprianus. Ergo crucifixus maior est. q̄ respōdit. etiam maior oībus est: qꝛ disertores dei accipiūt ab eo sniaꝫ ignis. Ciprianus autē ait. festinam igit vt amicus fiā crucifixi: ne talē penā incurrā. diabolus respōdit. iurasti nanqꝫ michi. Ciprianus ait. cōtēno te: et oēs fumigantes virtutes tuas: neqꝫ ipm tibi denego: ꝛ me cōsignās dico gloria tibi xp̄e: ꝛ tu demon recede a me Abijt ergo diabolus ꝯfusus. vnde Ciprianus xp̄ianus fact⁹ est. Ecce ergo quāte virtutis fuerit et hodie existat signuꝫ sancte crucis quo nos signare dignet xp̄s qui pro nobis in ligno crucis seipsum offerre ꝛ nos saluos facere dignat⁹ est qui viuit et regnat in secula benedictus Amen.

¶ Recipe igit gloriosissime princeps hāc disputationem huius tractatus: quē ad honorē tue excellētie et bonarū mentium serenationeꝫ sub tue celsitu-

dinis emēdatione eleboraui. Et si quid minus offici
ose elaboratū: ꝛ seu a tramite veritatis deuiare inu=
eris illud ignorātie mee potius ꝙ presumptuositati
attribue/ ꝛ me seruulū tuū cōmēdatū gratiliꝰ suscipe
¶ Uale igiꝰ felix eternū patrie decus / deoqꝫ ac oī
populo amabilis colēdissime princeps. Ex constañ
Anno dñi. M. cccc. lxxxix. die decima Januarij.

¶ Tue celsitudinis humilis cōsiliarius ꝛ seruulus
Ulricus molitoris de Constācia decretoꝝ doctor.

Docti ꝛ acutissimi in sacra pagina doctoris Johānis de gersonno cācellarij parisiēsis tractatulus perutilis de pbatione spirituū incipit feliciter.

P

Robate spirit⁹ si ex deo sunt: iubet discipulus ille quē dili gebat iesus. Neqꝫ enim nesciebat illā coapostoli sui sentētiā / angelū sathane trāsfigurare se in angelū lucis sic vt fiat demoniū meridianū dū pro tenebris erroris quas ad tēpus celare permittit: lucem veritatis clarā se fin git offerre. Patuit hoc apud sanctū martinū visibi liter. ꝛ patet apud alios plurimos inuisibilit. dum teste bernardo sub spē magni boni ꝛ ardui: grande peccatū operit / suggerit / ꝛ īducit. ¶ Probare spūs si ex deo sunt nō cuilibet datū est sed aliquibus per spiritū sanctū qui vnus existēs / diuisiones gratiaꝝ distribuit singulis / prout vult ad edificationē cor poris christi qd est ecclesia cui nūq̄ deficit in neces sarijs. Sicut igit non omniū est pphetare nec oim euāgelizare / nec omniū interpretari sermones / sed aliquoꝝ ex officio vsqꝫ in finē seculi. sic nō omniū est probare spiritus si ex deo sunt / sed quib⁹ datū est. ¶ Quales sūt spūales quos vnctio docet de oib⁹ / qui ꝛ de oibus iudicāt etiā inter diem ꝛ diē. Quale donū beatus martinus / anthonius / ꝛ plures alij le gūt habuisse. ¶ Probare spūs si ex deo sūt ɔtigit multiplicit. Uno quidē modo per modū artis ꝛ do ctrīe gnālis sicut per eruditionē sacraꝝ scripturaꝝ

diligēti plocꝫ studio conquisitā. Sunt nimirū scri-
pture in q̄bus putam⁹ nos fidē hr̄e/ ɔtinētes artē
falsos ꝓphetas a veris ⁊ ab illusionib⁹ reuelatōes
cognoscēdi. Alius īuenit̄ modus p̱ inspiratiōnē in
timā seu p̱ internū saporē/siue p̱ experimētalē dul-
cedinē quandā/siue p̱ illustrationē a mōtib⁹ cēnis
effugantē oēs tenebras dubietatꝫ. Hoc aūt est māna
absconditū ⁊ nomē nouū in calculo scriptū qđ nemo
nouit nisi q̄ acceperit. Hoc grego. in dyalogo. hoc
augu. in de ɔfessiōe de seipso ⁊ matre. hoc hugo de
arra aīe cū plurib⁹ aliis notauerīt ¶ Probare spūs
si ex deo sunt p̱ regulā artis gn̄alē ⁊ īfallibilē ꝓ pti
culari q̄libet casu/aut nō pōt/aut vix pōt hūanitus
fieri. Sꝫ requirit̄ demū spūssancti qđ apl's noīauit
discretionē spirituū. quo dono fit vt mēs nedū in se
⁊ de se sciat ꝓbare spūs si ex deo sūt. sꝫ etiā de aliis
⁊ ī aliis noscit. Hic aūt est mod⁹ certior ali⁹ a p̄dictꝫ
ꝓbādi spūs. qm̄ prim⁹ est doctrinalꝭ. scd's expimē-
talis. tertius officialꝭ: scꝫ officio ierarchico atcꝫ spū
ali dono ɔcessus Itacꝫ sicut nemo nouit q̄ sunt spūs
nisi spūs: ita nemo cognoscit īfallibili certitudīe ea
q̄ p̱ solā experimētalē noticiā vel sentimētū intꝰius
⁊ sensuꝫ agunt̄ in altꝰius aīo. Queadmodū ḡ tradē
regulā gn̄alē que distīgueret īfallibilit̄ intervisionē
somnialē ⁊ illā que fit in vigilia nullus facile posset
ꝓpter varias similitudines inter vtrascꝫ visiones:
multo magis in ꝓposito. Scit nichilomin⁹ hō vigi
lans se certitudinalit̄ ⁊ experimētalit̄ videre: q̄uis
nō ignoret se habuisse in somniis visiones valde vi
cinas ⁊ similes suevigilie/adeo ꝙ somniū suū nar-
rare somniādo quādocꝫ videat̄. q̄uis dicat seneca eē
vigilātis somniū narrare. Scit similit̄ homo spiri-

tualis in vigilia de lucis dine positus/videre se di-
uina q iuuat vere sentire odorare r sa pe/qz vigilat.
Pot nihilominus recogitare ex se vel aliis q nonnunq
ho ponit in quoda sonio naturalis cognitois aut dia
bolice illusionis q du sic se hz r quodamodo dormit
ad dina putare pot q vigilet ad ea. sicq falli. Vidit
hec btus grego. asseres spus pphetar no semp ee
in pnte vel in distincta cognitoe pphetar pbas hoc
p natha q ad dauid cogitate edificare domu deo rn
dit. De qd est in corde tuo vade r fac qm dns tecu e
Cui9 otriu ipsa nocte reuelauit ei de9. ¶ Probare
spus si ex deo sunt ex primo modo q magis e ad ppo
situ videlz p scriptura sacra r p bonos eruditos in
eade (qz vere puerse viuetibus qle iudiciu int puer
sum r illusoriu reportare sperabim9) cotingit multis
r sufficieter qtu ad pnte spectat materia r ad coem
statu viciator. Qua sup re nedu vnum r ab vno sed
plres a diuersis tractat9 opositos iuenim9/ qs nuc
manualit hre fas esset r diligeter inspice/du in hoc
sacro osilio querit tractari de canonizatioe scto r
examinatioe doctrinar suar. pserti vni9: q brigida
noiat/ assueta visionib9 qs nedu ab agelis sz a xpo
r maria/ agnete r ceteris sctis familiaritate iuctis
sicut sposus ad sposam loquit. se asserit diuinitus
suscepisse. Est aut vtrobiq vel in approbatoe vel in
reprobatoe pÿculu. Approbare eni falsas aut illuso
rias aut friuolas visioes p veris r solidis reuelati
onib9 qd indigni9 qd alienius ab hoc sacro osilio?
Reprobare vo nuc eas q multipharie multisq mo
dis p diuersas natioes pbate dicutur no pua exinde
scadalor in xpiana religione r deuotione populor
formidatio. Deniq i ipso etia siletio r dissimulatoe

ex q̇ res in mediũ posita ē. nõ nichil eē discriminis ptimescim⁹. inuenire vero mediũ aliqđ vel expediēs inť hec extrema/laudabile quidē sit/ an affectabile sit/necdũ satis cernim⁹ exploratũ. ¶ Probare spũs p modũ artis ꝛ doctrine (sicut tota deīceps volabit intētio) nemo pfecte pt p solā sacre scripture erudi=tionē. q̇ nõ etiā expertus sit in semetipso variā affecti onũ spũaliũ pugnā/tanq̃ ascēderit nũc in celos nũc descēderit ī abyssos ꝛ viderit mirabilia dei ī pfũdo Nā qui nauigāt mare hoc misticũ diuersaꝝ affectio nũ quasi collidētiũ se fluctuũ/enarrāt mirabilia ei⁹ Inexptus aũt taliũ q̄d nouit eoꝝ? Hic aũt ē quart⁹ mod⁹ pbationis spirituũ. Ceteꝝ puto d̄iam inter hoīes q̄s loq̄mur vnũ theologũ / alteꝝ ɔtēplatiuũ talē esse q̄lis est inť peritũ in arte medicine ꝛ inter īexpertũ seu practicũ in eadē. q̄ duo posse cõuenire in eodē nullus dubitauit. Sic fit ꝛ fieri põt dño ppi cio vt idē sit in scripturis sacris erudit⁹ q̇ sit in ɔtē=plationis exercitatiõe pbatus ē. Hunc vero talē vult hrē materia pñs. sic alias scripsisse dũ de tractatu quodā spũaliũ nuptiaꝝ sermo fieret iuenim⁹. Pro bare vero spũs isto mõ doctrinaliť dũ querim⁹ in ali quib⁹ psonis quaꝝ corda neq̧ videre neq̧ scrutari dať. opꝫ vt ab opibus signa sumamus dicēte xp̄o. a fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. Fallit tñ vnũ signũ vel pauca si nõ in vnũ pl'a ɔglobauerim⁹. ita enī tradit tulli⁹/ita boeci⁹/ita aristo. in cõiecturali cā faciēdũ Sed qm̄ infinita ē quidē hmõi signoꝝ cõfusio: coar tem⁹ ad pauciora ꝛ dicam⁹ sub hoc metro. Tu q̄s q̄d quare cui qualiť vñ require. Quis ē cui fiat reue latio. q̄d ipsa continet ꝛ loquiť. Quare fieri dr. Cui p cõsilio detegiť/qualiť venire ꝛ vñ venire reperiť.

Probatio spiritu͂ du͂ querit̃ fieri ꝯsideret̃ in p̃mis ꝑsona suscipiēs visiones si sit boni ⁊ discreti iudicij rōnis nālis. qꝛ leso cerebro turbat̃ q̄qꝫ iudiciu͂ rōis Si lesus fātasias patiat̃ nō magnope q̄rendu͂ est a quo spu͂ veniāt melācolice illusoriecꝫ visiones. vt pꝫ in freneticis in egrotꝫ varijs. q̄ vigilātes se talia vi dere putāt/audire/gustare/⁊c. qualia somniātes pa tiu͂tur. Habet p̄terea q̄libet passio ꝓfundata/suā le sionē/suam etatē/suu͂ (vt origenes loquit̃) demoniu͂ pꝫ in philocaptꝫ/in zelotipis/⁊ iracu͂dis/in iuidis/ ⁊ auaris. Vn̄ poeta. Qui amāt sibi somnia fingu͂t. Querat̃ ꝙ si ꝑsona sit nouicia in zelo fidei. qꝛ noui cius feruor cito fallit̃/ si caruerit regente preserti in adolescētibus ⁊ feminis. quaꝝ est ardor nimis aut dus/varius/effrenis. ideocꝫ suspectus. Rursus plu rimu͂ refert attendere q̄lis sit ⁊ fuerit ꝑsona/qualit̃ erudita/quibꝰ assueta/q̄bus delectata/in quibꝰ con uersata/si diues vel egena. In p̄ria suꝑbiā secretācꝫ voluptatē. in altera fictionē timebimꝰ. Hoc sup oīa cōuenit obseruare/ne lateat īterior suꝑbia spu͂alis. quā bernardꝰ vere noīat subtile malu͂. qm̄ ⁊ hec de huīlitatōe sua nascit̃ de sordibꝰ ⁊ cilicio/ de ieiunijs ⁊ de ꝟginitate. imo ⁊ de sua morte suocꝫ ꝯ̄rio trahit originē. Quid igit̃ erit tutu͂ a suꝑbia cu͂ nec ipa ꝟtꝰ tuta sit ab ea? Est au͂t suꝑbia quedā in intellectu du͂ nō vult subijci alieno iudicio/sꝫ initit̃ ꝓprio. quedā in volu͂tate du͂ renuit obedire. ⁊ hec citius deꝑh̄ēdit̃ ideocꝫ facilius corrigit̃ q̄ꝫ p̄ria qualitas visionu͂.

¶ Probatio spirituu͂ reficit nedu͂ ꝑsonā q̄ visiones patit̃: sꝫ visionu͂ qualitates si vera sint oīa/etiā vscꝫ ad minimā propōnē. qm̄ in spu͂ veritatꝫ falsitas nō est. in spu͂ au͂t mēdacij mille q̄ncꝫ sunt ꝟitates apte

vt in vnica latēti falsitate decipiat. Hac rōne prohi
buerūt a testimonio ꝟitatis quā fatebāt / xp̄s demo
niacos ꝛ paulus phitonissas. Si preterea sit in visio-
nib⁹ sapiētia q̄ sursū est / ē cū suis titulis q̄s iacob⁹
enūerat. pri⁹ inqt pudica ē / deīde pacifica / modesta
suasibil' / bonis ꝯsentiēs / plena mīa ꝛ fructib⁹ bonis
iudicās sine simulatōe. Si rursus excedāt he visio-
nes cōem itelligēdi modū vel in scriptura sacra po
situ vel in rōne naturali vel morali collacatū. Qđ si
nō: videret illud ascribi frustra reuelatiōi qđ in scri
ptura sua semel locut⁹ est. ꝛ sic iob loquit idipm̄ nō
repetit. Onerosū qppe eēt (ne dicam⁹ vanū) visiōes
sup visiōes in imēsum mľtiplicatas debere recipe /
tanq̄ ab ore dei ꝓlatas / ac deīde certissima fide cre
dēdas. Sicq3 demū nostra fides / nr̄aq3 religio quā
deus (teste augu.) voluit sup paucissimis contineri
articuľ: redderet plus absq3 vlla ꝯparatione q̄ lex
vetus onerosa. Hic clare memorie mgr̄ hēricus de
hassia ꝯprimēdā esse tot hoīz canonizationē scripsit
Hic alia rō sumit. qm̄ omissio diuinaꝝ scripturaꝝ stu
dio / magna pars xp̄ianoꝝ ad has visiōes (iō placē
tiores q3 recētiores) adūteret oculos ꝛ aures pruri
ētes: sicq3 necīa nescirēt. q3 iuxta senece ꝟbum sup-
uacua didicissēt. Sic op3 in oī reuelatione moyses
ꝛ helyas. hoc est fm venerabilē richardū / testionia
legis ꝛ ꝓphetaꝝ. alioqui suspecta ē. Et ide fit ꝑspi
cuū q̄ necārii sūt theologi ī canonizatiōib⁹ sctōꝝ ꝛ
examiatōe doctriaꝝ. Probatio spirituū reqrit vt ꝑ
sona cui visiōes recitāt hēat se prudēt. ꝑseri ī pri
cipio ꝯsideret acrit quare mouet hec ꝑsona secretū
suū pādē sup q̄ fiet alia ꝯsideratio. Caue ḡ qsq̄s ers
auditor aut ꝯsultor vt n̄ applaudas tali ꝑsone: ꝛ nō

laudes eã / nõ mireris q̃si sctãʒ dignãq3 reuelatõib⁹
atq3 miracul'. Obsiste poti⁹ / icrepa dure / sgne eam
cui⁹ sic exaltatũ est cor ⁊ elati sũt oculi vt ãbulet in
magnis ⁊ mirabilib⁹ sup se / vt digna sibi videat q̃
nõ hũano alioꝝ more opeť salutẽ suã p doctrinã: scʒ
scripturaꝝ ⁊ sctõꝝ cũ dictamie rõis nãlis nisi ꝯsiliũ
hře p̃sumat ⁊ putet nedũ ab ãgelis sʒ a deo nedũ se
mel ĩ neccitatib⁹ sʒ pene iugiť velut in q̃tidianis col
locutionib⁹. talẽ ãmone nõ sublime sapẽ sʒ sape ad
sobrietatẽ. qm̃ verissime ait q̃ dixit. Supbia mireť
illudi. Et eo digni⁹ quo instar pharisei latentẽ herẽ
tẽq3 ossib⁹ supbiã / sicut nec phisic⁹ febrilẽ calorẽ su
pbus attẽdit. Quid eni facili⁹ q̃ꝫ se vilissimũ pctõrẽ
dicẽ: sed veraciť simpliciťq3 ita sentire ex ĩtimis h⁹
divini muneris ẽ / nõ hũani solius exercitij. Enarranť
exẽpla sctõꝝ patrũ / q̃ curiositatẽ hmõi visionũ vel
miraculoꝝ tanq̃ꝫ pniciosissimã fallacissimãq3 refu-
gerũt. A q̃ se augustin⁹ liberatũ in suis ꝯfessionib⁹
gloriať in dño. Quã preťea dñs bonauẽtura abhor
rendã nimis eẽ deteriat / totoq3 conatu repellendã
Nũc orõnib⁹ nũc icrepationib⁹ seu flagellationib⁹
ꝓprie mẽtis ⁊ corporis / exẽplo illius q̃ vt tẽtatione
careret supbie: q̃siuit ⁊ obtinuit a dño vt p tres mẽ-
ses demoniaca vexareť obsessione. Alť sctõꝝ patrũ
dũ sibi demõ trãsfigurat⁹ in xp̃m diceret. Ego sum
xp̃s psonaliť te visitãs q2 dign⁹ es: confestĩ clausit
oculos vtraq3 manu vociferãs. nolo hic xp̃m videre
satis ẽ ip̃m in gloria si videro moxq3 disparuit Alť
sub alijs vbis similẽ in hmõi illusione euauit humi
litatẽ. Uide in q̃t ad quẽ missus sis. Ego certe talis
nõ sum q̃ dign⁹ sim hic videre xp̃m. Alteꝝ q2 nole-
bat ĩtrare templũ dicẽs sibi satis eẽ q̃ꝫ oculis corpo

reis aspexisset xp̄m: colligauerūt cathenis soluere ieiuniū/carnib⁹ vesci/vinūq̧ bibere cōpulerūt. Sic q̧ timore ɔpresso sanat⁹ est. Opponet forsitā aliq̄s ex apl'o iubēte: nolite inq̄t sp̄m extīguere. Si sit ergo visio vere a sp̄ūsctō q̄ nichilominus repellit q̄d hoc est nisi sp̄ūisctō resistere suāq̧ nascētē grāz suffocare? Sed p̄fecto sp̄ūssanct⁹ q̄ se dat hūilib⁹ nequaq̄ ex hūiliatiōe quā p̄dixim⁹ se subtrahet/ītrabit poti⁹ exaltabit ꝛ in bn̄placito suo deducet victor sup̱ excelsa aīam hāc in oculis suis vilē/ꝛ absq̧ vlla ruga fictiōis humilē ꝛ simplicē. Porro dici non pōt q̄tū hec curiositas vel cognoscēdi futura et occulta vel miracula vidēdi vel faciēdi: fefellit plurimos ꝛ a vera religione frequēter auertit. Hic sup̱stitiones in pp̄l'is q̄ religionē inficiūt xp̄ianā dū sicut olī iudei sola signa q̄runt/dū ymaginib⁹ exhibēt latrie cultū/dū insup̱ hoīb⁹ necdū canonizatis scripturis quoq̧ nō autēticis plusq̄ sctīs vel euāgelio fidez p̄stāt. ¶ Probatio sp̄ūum ɔsiderat causā q̄re fieri dicunt visiones p̄serti quo fine nedū p̄ximo/ nedū apto sed occulto ꝛ lōgiquo. Potest itaq̧ finis p̄xim⁹ appere bon⁹ et salubris ꝛ deuot⁹ ad edificatinē alioꝝ: q̄ tandē p̄labet in multiplex scādalū/ duz vel nō rn̄debūt vltima p̄mis: vel alias falsū fictūq̧ dep̄hendet in p̱sonis fuisse: tante reputati sctītatis deuotōisq̧. docuit hec etas nr̄a de p̄dicatōib⁹ dn̄oꝝ iohānis de varenis. ꝛ Jo. huss. ꝛ similiū. Rurs⁹ duz aliq̄d fieri pōt p̱ humanā īdustriā sit hoc in vita/sit hoc in doctrina: q̄re necesse est vel q̄rere vel expectare diuinā celit⁹ allocutionē? Hoc nēpe tētationi dei q̄ honoratōi appet fl'ius. Ceteꝝ finis attēdēd⁹ est q̄re fit cōicatio taliū visionū/ꝛ q̄li p̱sone. Utrum ad

ostensionē vel ad necessitatē. Utrū ad dandū vel ad recipiendū cōsiliū. Utrū fiat experto vel inexperto talis. Quod si videat hec psona qrere tm̄mō cōsiliū ne fallat videndū est si paratā se mōstrat obedire ꝯsilio. Alioquin iā de curatione vix spes erit. qm̄ talis vt dicit iohānes climacꝰ: nō iā eget demone tēptāte se qꝛ factus est sibi demō. At vero dicit aliqs. Hec idcirco psona nō credit alieno iudicio: qꝛ de suo certa est p reuelationē intimā ⁊ secretā. Sed pfecto nō est diuisionis deꝰ vt vni timēti se reuelet vnū ⁊ p alteruȝ similr̄ timēteȝ eū dicat vnū cōtrariuȝ. Itaq̄ si visio ex deo est nō dissipabit in humiliātes se sub alieno iudicio ppter deū. sed vigorabit amplius ⁊ vincet. Quocirca tradimꝰ p cautela quod in hm̄ōi visionibus nedū suspēsuȝ teneat iudiciū exēplo beati ambrosij ⁊ lucani p̄sbiteri: sed dicat reuerēter cū petro. Exi a me dn̄e qꝛ pctōꝛ sum/ qꝛ vilis sum/ qꝛ visionibꝰ tuis indignꝰ sū/ quas hic neq̄ q̄ro neq̄ accepto sȝ repello. sit in alio nō in hoc seculo visio tua tota merces mea dn̄e deꝰ ⁊ sufficit. Quid ad me de visiōibꝰ tuis in hac vita? qd de superioꝝ meoꝝ monitionibus? mitte potiꝰ obsecro aliū quē missurꝰ es. et me meus spūs hūili tegat obscuroq̄ loco. Altera pōt addi sup hm̄ōi visionibꝰ recipiēdis cautela qualeȝ de sōniis tradidit vnus dicēs. Si monitōes alique bone indt fieri videāt in sōniis/ vel ex psona defunctoꝝ vel aliūde recipiant q̄si sōnia nō penitꝰ abiiciēdo: neq̄ eis ex aduerso velut autenticis vel diuinis adherēdo. recogitant potiꝰ tanq̄ rememorationes alique ad faciēdū bona/ vel mala declinādū/ iuxta sōnioꝝ qualitatē. ¶ Probatio spūuȝ ꝯsiderat q̄lit ⁊ quō psona q̄ visiōes se hr̄e dicit ꝯuersat/ an in se

creto vel ī publico/an invita actiua vel cōtēplatiua an in deuotōe q̄ notā affert vestimētis ⁊ ceteris/aut si cōem hʒ ꝯuersatonē accomodatā his q̄bꝰ ꝯuenit Hoc p̄cipue ꝯsiderare necesse est si sit mulier qualiter cū suis ꝯfessoribꝰ ꝯuersat ⁊ instructoribꝰ. si collocutionibꝰ ītēdit ꝯtinuis/sub obtētu nūc crebreꝯfessioonis/nūc ꝓlixe narratōis visionū suaꝝ/nūc alterꝰ cuiuslibet ꝯfabulatōis. Exptis credite noīatim Augus. ⁊ dn̄o Bonauētura. Uix est altera pestis vel efficatior ad nocēdū vel īsanabilior: q̄ si nichil haberet aliud detrimēti nisi tp̄is p̄ciosi latissimā hāc ꝯsumptionē abūde diabolo satis eēt. Habet aliud scʒ īsatiabilē vidēdi loquēdiqꝫ (vt interī de tactu sileā) pruriginē. Euenitqꝫ illud de didone apud poetā/ herēt infixi pectore vultꝰ. Uerbaqꝫ nec placidā dat membris cura quietē. Cū tn̄ in pace sit dei locꝰ. Nullꝰ idcirco mirabit̄ si tales ad fabulas ꝯuersi auertunt̄ a v̄itate. Si p̄terea mulieres he curiose agētes sunt q̄les notat aplus semp discētes et nunq̄ ad sciētiā v̄itatis ꝯuenientes. Ubi aūt nō est v̄itas: sit falsitas ⁊ vanitas necesse ē. ¶ Probatio spiriuʒ ꝯsiderat vn̄ spūs veniat aut quo vadat. Itaqꝫ bernardus testat̄ hoc in se nunq̄ sciri datū est q̄ tn̄ exptuʒ se pluries asserit hūiliter spūssancti p̄sentiā ex ītimo motu cordis siue mētis sensisse. Mirabit̄ mō fortasse aliquis q̄ pacto ꝑsona stat ī ferior sl dicat se freq̄nt̄ agñscere vn̄ sp̄s veniat: p̄sertī cū dixerit xp̄s nicodemo vocē inq̄t eiꝰ audis ⁊ nescis vn̄ veīat aut q̄ vadat. q̄d porro q̄ ī spiritibꝰ diūsis mlta īspiratōis īuenit̄ similitudo. Est.n. sp̄s deꝰ/sp̄s angl's bonꝰ/sp̄s āgelꝰ malus/sp̄s humanꝰ tā rōnalis q̄ aialis. Pōt aūt simivisio spirari ꝑ quemlibet hūc sp̄m suo modo longe

tñ diuerso/sed nec diuersitatẽ faciliter pcipi. que si militudo nõ scit apud iexptos taliũ q̃ neqꝫ p seipõs ex acutie ĩgenij/neqꝫ philozophicis disciplinis/ neqꝫ p aliorũ traditionẽ sciũt talia distinguere. Certe nec mirandũ cũ paucissimos ĩueniamꝰ q̃ plene sciant secernere cogitatões ⁊ affectões sue rõnalis aĩe vt rõnalis est:ab illis q̃ sunt aĩales/videlicet in sensu cõi vel organo fantasie. quẽ inuenies pcor ex timentibꝰ deũ pctãqꝫ fugiẽtibꝰ:q̃ semp ⁊ in oĩbus ad liquidũ ꝓspiciat dũ tẽtatiões vigẽt si sensus eoꝝ sit tm̃modo in imaginatõe vel cõsensu in rõne? A deo nõ facile est discernere sensũ a ꝯsensu q̃to plus habet difficultatis. Probatio q̃druplicis prenomĩati spũs. pũ videlicet instinctꝰ vnꝰ vel inspiratio vehemens tãgit mentẽ si sit a deo vel ab angelo bono vel malo vel a ꝓprio spũ humano. Cuiꝰ rursus sensus portio duplex supior ⁊ inferior ascripta est. Cuiꝰ sẽtire diuisionẽ pfecte dat illud verbũ dei qđ ptingit vsqꝫ ad diuisionẽ spũs ⁊ aĩe. qualẽ in se diuisionem passa erat q̃ exclamauit. Magnificat aĩa mea dñm Dehinc secernẽs spm̃ ab aĩa subiũxit. Et exultauit spũs meꝰ n deo salutari meo. Hec interĩ sub cõpendio cursim notata sint. q̃tenꝰ cũ ad singularia descẽdendũ erit facilꝰ hac occasione data sapiẽtiores di iudicẽt psuasum habẽtes viuere hoĩem cuiꝰ nomẽ sit in libro vite cui pluries (⁊ in pluribꝰ psonis huiꝰ tẽporis) datũ est experiri ⁊ practicare oĩa que dicta sunt.

Explicit tractatꝰ de laniis ⁊ phitonicis mulieribꝰ vna cũ tractatu de ꝓbatiõe spũuz venerabilis mgr̃i iohãnis de gersono cãcellarij pisiẽsis